

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2014 - 2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Štěpánka Valentová

**Vliv vývojové dysfázie na školní připravenost jedince
předškolního věku**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Melicharová, DiS.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2014 – 2017

BACHELOR THESIS

Štěpánka Valentová

**The influence of developmental dysphasia on individual
school readiness preschool**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Jana Melicharová, DiS.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Melicharové, Dis. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá tématem komunikace, jak se řeč vyvíjí, narušenou komunikační schopností, úrovní komunikace u předškolních dětí a vývojem výslovnosti. Další hlavní téma v teoretické části je vývojová dysfázie, kde jsou popsána její terminologická specifika, klasifikace, symptomatologie, prognóza a prevence dysfázie. Praktická část je tvořena výzkumem, jehož cílem je popsat a analyzovat problematiku diagnostiky vývojové dysfázie u dětí v předškolním věku a jejich připravenost pro vstup na základní školu, zhodnotit realizované aktivity a jejich úspěšnost podle Mgr. Bednářové a zjistit jak probíhá práce s dětmi s vývojovou dysfázií doma s rodiči.

Klíčová slova

Diagnostika, klasifikace, komunikace, prevence, prognóza, symptomatologie, výslovnost, vývojová dysfázie, výzkum.

Annotation

The Bachelor Thesis deals – within its theoretical part – with communication, how language develops, impaired communication skills, the level of communication among preschool children and developing pronunciation. Another major theme in the theoretical part of the dysphasia, which describes the specifics of the terminology, classification, symptoms, prognosis and prevention of dysphasia. The practical part includes research whose aim is to describe and analyze the diagnosis of dysphasia of children of preschool age and their readiness to enter primary school, to evaluate the implemented activities and their success by Mgr. Bednarova and find out how it is to work with children with dysphasia at home with parents.

Key words

Classification, communication, diagnosis, dysphasia, prevention, prognosis, pronunciation, research, symptoms.

OBSAH

ÚVOD	8
1 Komunikace	9
1.1 Vymezení pojmu řeč a komunikace	9
1.2 Vývoj řeči.....	11
1.3 Narušená komunikační schopnost.....	14
1.4 Úroveň komunikace u předškolních dětí.....	17
1.5 Vývoj výslovnosti	18
2 Vývojová dysfázie	23
2.1 Terminologická specifika vývojové dysfázie.....	23
2.2 Klasifikace vývojové dysfázie	23
2.3 Symptomatologie vývojové dysfázie	25
2.4 Prognóza a prevence dysfázie	27
3 Praktická část	30
3.1 Cíl, použité metody výzkumného projektu	30
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	32
3.3 Časová organizace výzkumu.....	32
3.4 Analýza výsledků výzkumného šetření.....	33
3.4.1 Kazuistika 1 – Justýnka (2011) – nedoslýchavost, dysfázie.....	33
3.4.2 Kazuistika 2 – Petr (2010) – vývojová dysfázie	38
3.4.3 Kazuistika 3 – Tomáš (2010) – vývojová dysfázie.....	42
3.4.4 Kazuistika 4 – Filip (2010) – vývojová dysfázie a ADHD.....	46
3.4.5 Kazuistika 5 – Aneta (2010) – vývojová dysfázie	51
3.5 Shrnutí	55
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů	60
Seznam tabulek	62

ÚVOD

Bakalářská práce se zaměřuje na diagnostiku vývojové dysfázie u dětí v předškolním věku a jejich připravenost pro vstup na základní školu.

Komunikace je jednou z nejpodstatnějších lidských schopností. Pro komunikaci s ostatními lidmi je důležité mít dostatečně rozvinutou komunikační schopnost. Její narušení je často zásadní bariérou v edukaci a socializaci jedince. Jedním takovým narušením je právě vývojová dysfázie, což je porucha řeči, která je způsobena omezenou (nekoordinovanou, limitovanou, dysfunkční) činnostmi mozku, především těch částí, které napomáhají koordinovat a ovládat řečové dovednosti.

Diagnostika vývojové dysfázie není vůbec jednoduchá, obzvláště z důvodu různorodosti příznaků, kterými se může projevovat. Častokrát je zaměňována za jiné vady a poruchy řeči. Léčba (dysfázie) je komplikovaná a dlouhodobá, je podmíněna spoluprací mezi odborníky a rodiči (takto postižených dětí).

Cílem práce je popsat a analyzovat problematiku diagnostiky vývojové dysfázie u dětí v předškolním věku a jejich připravenost pro vstup na základní školu. Dílčím cílem je zhodnotit realizované aktivity a jejich úspěšnost podle Mgr. Bednářové. Dalším dílčím cílem je zjistit, jak probíhá práce s dětmi s vývojovou dysfázií doma.

Bakalářská práce je členěna do tří hlavních kapitol. První dvě kapitoly tvoří teoretickou část. První kapitola se zaměřuje na téma komunikace. Tato hlavní kapitola má své podkapitoly, ve kterých je vysvětlen pojem řeč a komunikace, jak se vyvíjí řeč, narušená komunikační schopnost, úroveň komunikace u předškolních dětí a vývoj výslovnosti. Druhá hlavní kapitola se zaměřuje na téma vývojové dysfázie. Zde jsou v podkapitolách vysvětlena terminologická specifika vývojové dysfázie, klasifikace, symptomatologie, prognóza a prevence dysfázie. Třetí hlavní kapitola tvoří praktickou část bakalářské práce, která obsahuje cíl, použité metody výzkumného projektu, charakteristiku výzkumného souboru, časovou organizaci výzkumu a analýzu výsledků výzkumného šetření.

1 KOMUNIKACE

Člověk je tvor společenský, je schopen s ostatními lidmi komunikovat. Rozdílné formy dorozumívání a sdělování potřebuje každá živá bytost. Člověka spojujeme se sociální komunikací. Termín „komunikace“ je využíván v mnoha vědních disciplínách – v pedagogice, psychologii, lingvistice, sociologii, antropologii, dopravě a v dalších oborech a vědních disciplínách. Komunikaci bychom mohli vymezit také jako jevy, které jsou nástrojem spojení mezi lidmi, jejich vzájemného styku, sdělování myšlenek, informací, postojů a pocitů.¹

„Komunikace je pojem pro všechno, co je signalizováno a přijímáno.“

Fürst, M. (1997)

1.1 Vymezení pojmu řeč a komunikace

Lechta (2002) definuje řeč jako: „*schopnost vědomě používat jazyk jako složitý komunikační systém znaků a symbolů ve všech jeho formách. Tato schopnost je nejen jakousi hraniční zónou mezi člověkem a živočišnou říší, ale i schopností, díky které se lidstvo může snažit o navázání kontaktů s jinými světy.*“²

Podle Sováka (1978) můžeme pojem řeč vymezit jako schopnost používat sdělovací prostředky. Můžeme předpokládat, že existují různé stupně používání i různý vzájemný poměr mezi vnímáním, porozuměním, pamatováním i vybavováním si výrazových prostředků.³

Řeč je výhradně lidská vlastnost. Člověku obzvláště slouží ke sdělování pocitů, myšlenek a přání. Není to schopnost, kterou máme vrozenou, ale i přesto si na svět přináším určité vrozené dispozice. Ty se potom rozvíjejí až při verbálním kontaktu s mluvícím okolím.⁴

Řeč je charakterizována třemi základními rysy:

---

¹ KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 27 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

² LECHTA, V. Symptomatické poruchy řeči u dětí. Praha: Portál, 2002. 192 s. ISBN 80-7178-572-5.

³ SOVÁK, M. Logopedie. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

⁴ KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 27 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

- Sebezapomněním – obvykle si jí vůbec nevšímáme, protože o ní nevíme, protože se soustředujeme na to, co se v řeči říká, na to „řečené“.
- Charakteristické – že není vázána ke mně, že se obrací k jiným „oblasti my“ Řeč je to, co umožňuje rozhovor a vytváří společenství ty a já.
- Univerzální – o čem se „dá mluvit“ a aby byla, co nejširší tvoří hledání výrazů.

Řeč se specificky lidskou schopností. Jedná se o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách. Slouží ke sdělování pocitů, přání a myšlenek. Řeč není pouze záležitostí mluvních orgánů (zevní řeč), ale především mozku a jeho hemisfér (vnitřní řeč). Termín zevní řeč, mluvená řeč či mluva vyjadřuje schopnost člověka užívat sdělovacích prostředků vytvářených mluvidly. Vnitřní řečí se rozumí chápání, uchování a vyjadřování myšlenek pomocí slov, nejen verbálně, ale také i graficky.⁵

Komunikace (z lat. Communicatio, které lze rozumět ve významu spojování, sdělování, ale také přenos, společenství) znamená obecně lidskou schopnost uplatňovat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů. Komunikace podstatně ovlivňuje rozvoj osobnosti, je důležitá v mezilidských vztazích, je prostředkem vzájemných vztahů. Komunikaci neboli dorozumívání lze v obecné rovině chápat jako složitý proces výměny informací. Jeho základ tvoří čtyři stavení prvky, které se navzájem ovlivňují.

- Komunikátor (osoba sdělující něco nového, zdroj informace)
- Komunikant (příjemce informace, který na ni nějakým způsobem reaguje)
- Komuniké (nové informace, obsah sdělení)
- Komunikační kanál (nezbytná podmínka úspěšné výměny informace, aby si obě strany rozuměly)

Význam a důležitost komunikace mezi lidmi je nedoceníitelná. Bez ní by nemohla žádná společnost existovat, ani se vyvíjet. Schopnost uvědoměle užívat jazyk jako komplikovaný komunikační systém znaků a symbolů ve všech

---

⁵ KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 27 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

formách je specif. lidská vlastnost. S oblastí lidské komunikace bezpochyby souvisejí termíny jako řeč, jazyk a mluva.

Cílem komunikativního chování člověka je kromě vzájemného dorozumívání a sdělování informací především vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů. Bez komunikace nemůže žádná společnost existovat, natož se vyvíjet. Komunikační schopnost patří k nejdůležitějším lidským schopnostem.⁶

1.2 Vývoj řeči

Vývoj řeči – to jsou slova, pod kterými si každý může představit něco jiného. Vývoj řeči nelze odlišit od vývoje ostatních schopností člověka. Není proto možné rozvíjet dětskou řeč na úrovni, která by měla odpovídat věku, pokud celkový vývoj všech schopností a dovedností dítěte neprobíhá tak, jak bychom si představovali a přáli.⁷

Vývoj řeči prochází různými stádii, mezi nimiž jsou jen nejasné hranice. U jednotlivých dětí nemůžeme přepokládat přesný vývoj řeči, který je uváděn v literatuře. U zdravého průměrného dítěte nastupují jednotlivá stadia s určitou časovou proměnlivostí. Z logopedického hlediska je významné vědět, že může docházet k období akcelerace nebo retardace ve vývoji. Žádné stadium však dítě nemůže přeskočit, musí projít všemi stadii řečového vývoje, individuální může být jen trvání jednotlivých stadií.⁸

Ontogenetický vývoj

Po narození miminka si nikdo neláme hlavu vývojem řeči ani tím, zda a jak bude dítě mluvit.

---

⁶ KLENKOVÁ, J. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 25 -26 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

⁷ KLENKOVÁ, J. Kapitoly z logopedie I. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 100 s. ISBN 80-85931-88-5.

⁸ LECHTA, V. Logopedické repetitorium. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1990. 278 s. ISBN 80-08-00447-9.

Období křiku

První zvukové vyjádření, které dítě vydá při narození je nejčastěji pláč. Pozornější zkoumání porodu naznačuje, že druhá varianta prvního zvukového projevu člověka je kýchnutí, které může být daleko běžnější. Seznámení dítěte se světem zvuků nemusí v prvním okamžiku vyvolat pláč. Pláčem se označuje i zvukový projev, který dítě vydává v prvních dnech života. Jde spíše o nevýrazný křik, volání, které je dosud neutrální a pohybuje se kolem komorního „a“. Jde o reflexní aktivitu, neznamena to tedy, že dítěti něco musí chybět. Je dokázáno, že všechny děti hodně brzy dokážou spolehlivě rozlišit lidskou řeč od jiných zvuků a také na ni jiným způsobem reagují. Kolem šestého týdne se nevýrazný hlasový projev dítěte začíná měnit. Zvětšuje se rozsah hlasů i jeho intenzita a role především schopnost vyjádřit jasně pocity. Tvrdý hlasový začátek je náznakem nelibosti, bolesti, odporu a nespokojenosti. Výrazný zvukový projev s tvrdými začátky lze už jednoznačně označit za pláč. Měkký hlasový začátek signalizuje spokojenost. Zvětšuje se stupnice zvuků, dítě opakuje sací pohyby a postupně začíná objevovat možnosti pohybu jazyka a rtů. Tyto zvuky jsou nazývány jako broukání. Kolem šestého týdne života umí kojeneček dát najevo svou spokojenost i nespokojenost.

Období žvatlání

Dítě objevuje možnosti melodie, mění výšku i sílu hlasu, takže vzniká dojem prozpěvování. Zvuky občas připomínají hlásky nebo slova, někdy jde o zvuky přinejmenším nezvyklé – různé mlaskání, cvakání i písknutí. O tom, že jde o činnost reflexní, dokazuje i to, že děti na celém světě používají shodné zvuky a to, bez ohledu na rasu a zemi, kde vyrůstají. Toto období trvá asi půl roku, proto obdrželo název žvatlání pudové. Častokrát se vyskytuje „slovo“ mama, papa, tata. Rodiče vyčkávají na to, až děťátko započne s mluvením, a proto tyto zvuky jsou označení maminky a tatínka. Na počátku druhého pololetí života má dítě snahu kopírovat své okolí. Nejdůležitější roli v tomto období hraje sluch, a zrak. Dítě má snahu imitovat slova (žvatlání nápodobivé), daleko víc se mu daří napodobit melodii řeči. Melodií dává najevo své pocity a svá přání. Pomáhá si gestikulací. Rytmus malé děti vyloženě milují. Ve třetím čtvrtletí, v

posledním období před nástupem vlastní řeči, dítě začíná spojovat předměty se slovy, které je doprovázejí. Jedná se o období rozumění řeči. Nemůžeme říci, že rozumí obsahu slov, stále vyžaduje i výraznou melodii a mimiku, aby porozumělo. Slova nápadně nabývají na významu. Dítě se učí porozumět prvním básničkám, prvním slovním instrukcím. Další vývoj řeči a myšlení je závislý na tom, zda dítě má dost možnosti komunikovat s dospělými a být v jejich společnosti. Srdečné citové vztahy a z nich vyplývající pocit bezpečí usnadňují vznik asociací mezi slovy a předměty. Rychle se zvětšuje počet slov, kterým dítě rozumí, ačkoliv je neumí říct.

První slovo

První slovo, uvědoměle vyslovené se znalostí jeho významu, je obvykle krátké častokrát jednoslabičné nebo dvouslabičné. Mnohdy jde o slovo, provázející něco, co dítě upoutalo – ham, auto, bota, pápá... Slovo prošlo nejen prahem pochopení, dítě ví, co se tímto zvukem označuje. Slovo často přibývá. Slova z počátku nahrazují celou větu. Podle intonace lehce posoudíme, co nám dítě říká. Jednotlivá slova postupně nestačí k vyjadřování myšlenky a dítě je začíná propojovat. Rodí se první věta. Věk okolo tří let se pokládá za hranici tzv. období fyziologické nemluvnosti. Do této doby má dítě určitý nárok mluvit méně, aniž se tím nějak znepokojujeme. Kolem třetího roku by už, ale mělo být naprosto jasné, že vývoj řeči jde dopředu a slovní zásoba narůstá.

Rozvoj řeči

Řeč – to však není jen množství slov nebo délka věty. Slovní zásoba – na počátku jsou jednotlivá slova, pak jich přibývá. Může se objevit období, kdy se nic neděje a z ničeho nic se slovní zásoba změní. Je důležitý rozdíl mezi kvantitou slov, kterým dítě rozumí a mezi slovní zásobou pasivní a mezi množstvím slov, které skutečně samo používá slovní zásoba aktivní. Pasivní slovní zásoba se začíná budovat dlouhý čas předtím, než dítě řekne své první slovo. Kolem třetího roku dítěte se obvykle uvádí asi 400 slov slovní zásoby.⁹

---

⁹ KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 2002. 36 – 40 s. 40ISBN 80-7178-667-5.

1.3 Narušená komunikační schopnost

Definice podle Lechty (2003): „O narušené komunikační schopnosti člověka mluvíme tehdy, když se některá rovina jeho jazykových projevů (případně několik rovin současně) odchyluje od zažitých norem daného jazykového prostředí do té míry, že působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru. Může jít o foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou, pragmatickou rovinu nebo jejich kombinace.“¹⁰

Definice podle Mikulajové (1995): „Narušený vývoj řeči je široce chápáná kategorie zejména kvůli množství příčin, které jej mohou způsobit, a bohatosti symptomů, jimiž se projevuje. Definuje se jako strukturní a systémové narušení jedné či většího počtu, příp. i všech oblastí vývoje řeči (osvojování mateřského jazyka) vzhledem k chronologickému věku dítěte. Deficity se pak mohou projevovat v rovině morfologicko-syntaktické, lexikálně-sémantické, foneticko-fonologické a pragmatické.“¹¹

Jazykové roviny:

Fonologie se zabývá fonologickými pravidly pro používání a organizaci hlásek ve slově.

Lexikálně-sémantická rovina představuje lexikon neboli slovník člověka, objem aktivní a pasivní slovní zásoby. Sémantika je nauka o významu slov. Záleží na tom, jak jedinec rozumí smyslu slov, vět, kontextu a jak dovede užívat adekvátních slov při mluvení, psaní.

Morfologicko-syntaktická rovina bývá též označována jako gramatická. Morfologie (tvarosloví) je nauka o slovních druzích, jejich tvarech, o významu těchto tvarů. Syntax (skladba) sleduje stavbu a tvoření vět a souvětí.

Pragmatickou rovinou rozumíme uplatnění komunikační schopnosti v životě, sociální aspekty komunikace (vyžádání si informace, oznámení informace, zrakový kontakt, turn-taking).¹²

---

¹⁰ LECHTA, V. Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Přeložila Jana Křížová. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 359 s. ISBN 80-7178-801-5.

¹¹ MIKULAJOVÁ, M. Diagnostika narušeného vývinu řeči. Martin: Osveta, 1995. ISBN 80-88824-18-4.

¹² LECHTA, V. Symptomatické poruchy řeči u dětí. Praha: Portál, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-433-5.

Základní kategorie narušené komunikační schopnosti: (deset okruhů, při třídění je aplikováno tzv. symptomatické hledisko – klasifikace na základě symptomu, který je pro daný typ narušené komunikační schopnosti nejcharakterističtější)

1. Vývojová nemluvnost (specificky narušený vývoj řeči);
2. Získaná orgánová (neurogenní) nemluvnost (afázie);
3. Získaná psychogenní nemluvnost (výběrová nemluvnost);
4. Narušení zvuku řeči (huhňavost, palatolalie);
5. Narušení fl uence (plynulosti) řeči (kocktavost, breptavost);
6. Narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie);
7. Narušení grafické stránky řeči (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, agrafie, alexie, akalkulie);
8. Symptomatické poruchy řeči (doprovázejí jiné dominující postižení, narušení nebo onemocnění, uvažujeme o nich u osob s mentální retardací, se zrakovým postižením, se sluchovým postižením, se somatickým postižením, s poruchou autistického spektra, u lidí s neurologickým onemocněním, u osob s psychickým onemocněním aj.);
9. Poruchy hlasu (dysfonie, afonie);
10. Kombinované vady a poruchy řeči (např. kombinace více druhů NKS kombinace kocktavosti, breptavosti a poruchy artikulace).¹³

Vývoj řeči je ovlivňován vývojem sensorického vnímání, motoriky, myšlení a také jeho socializací. Vývoj řeči je komplikovaný proces, na který mají vliv, vnitřní i vnější faktory. Z vnitřních faktorů jsou významné vrozené dispozice a vlohy pro řeč, zdravý vývoj sluchového i zrakového analyzátoru, nepoškozená centrální nervová soustava a mluvní orgány, dobrý celkový fyzický i duševní vývoj, dostatečný vývoj intelektu. Z vnějších faktorů, ovlivňujících vývoj řeči, je to souhrnný vliv prostředí a výchovy, především množství a přiměřenost podmětů, stimulace dítěte k dorozumívání.¹⁴

---

¹³ LECHTA, V. *Narušená komunikační schopnost*. In Lechta V. a kol.: Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál, 2003. 232 s. ISBN 978-80-262-0364-3.

¹⁴ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 224 s. ISBN 978-80-247-1110-2.

Narušený vývoj řeči a jeho etiologie:

- Hledisko etiologické narušení vývoje řeči může být dominujícím znakem, v tomto případě je považován za nozologickou jednotku. U nás se mluví o vývojové dysfázii, resp. specificky narušeném vývoji řeči.
- Hledisko stupně narušený vývoj řeči se může projevat v některých případech celkovou nemluvností až po případy lehkých odchylek od normy při narušeném vývoji řeči.

Hledisko průběhu vývoje řeči podle Sovákovy klasifikace může být chápán narušený vývoj řeči jako:

- Opožděný vývoj řeči – příčinou může být dědičnost, opožděný vývoj centrální nervové soustavy, nedoslýchavost, nestimulující prostředí. Prognóza vývoje je dobrá v případě včasného podchycení a správného napravování vývoje řeči dítěte.¹⁵
- Omezený vývoj řeči – příčinou je mentální retardace, těžší poruchy sluchu, sociální prostředí. Prognóza v těchto případech je nepříznivá.¹⁶
- Přerušovaný vývoj řeči – příčinou mohou být úrazy, těžká psychická traumata.
- Odchylný vývoj řeči – příčinou jsou rozštěpy patra, kdy se odchylka od normy projevuje pouze v některé z rovin řečového vývoje.
- Hledisko věku zdravé dítě do 1 roku života křičí, brouká, žvatlá. Toto období fyziologické nemluvnosti trvá asi do konce 1. roku života dítěte. Kolem 1. roku se objevují první slůvka, začíná vlastní vývoj řeči. Mezi 2. a 3. rokem mluví dítě již ve větách. Jestliže se vývoj řeči opozdí a dítě je zdravé, slyší, duševní vývoj není opožděn, reaguje na podměty z prostředí – mluvíme o prodloužené fyziologické nemluvnosti.
- Vývojová nemluvnost – vývojovou nemluvnost, je třeba odlišit od získané nemluvnosti, je třeba provést diferenciální diagnostiku.¹⁷

---

¹⁵ KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 63 – 65 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

¹⁶ SOVÁK, Miloš. Logopedie předškolního věku. Praha: SPN, 1989. SPN 0-72-19/3.

¹⁷ KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 63 – 65 s. ISBN 978-80-247-1110-9.

1.4 Úroveň komunikace u předškolních dětí

Proces dorozumívání člověka se svým okolím se rozvíjí po celý život, přičemž za hlavní je oprávněně pokládáno období od narození po začátek školní docházky. Tento fakt implikuje, proč je podstatné věnovat se této oblasti již v předškolním věku. Předškolní věk je etapou, ve kterém dochází k extrémnímu a významnému rozvoji dorozumívacích kompetencí. Ve zmiňované vývojové etapě je proto nezbytné předcházet zrodu deficitů v komunikačním procesu a poskytnout nejvhodnější tvorbu dorozumívacích kompetencí samotných.

Soudobá předškolní výchova je zacílena k vytvoření nejpříhodnějších podmínek, napomáhajících dítěti v růstu, vývoji a učení. Důraz je kladen na všechny oblasti vývoje dítěte. Dochází zde tedy k jednotě ve fyzickém, psychickém, sociálním, kognitivním i citovém vývoji dítěte.¹⁸

Je třeba brát v úvahu, že stupeň komunikace a individuální slovní zásoba se zvětšuje nerovnoměrně, přičemž mezi jednotlivými dětmi mohou být velice nápadné rozdíly. Je to dáno tím, že každé dítě má odlišnou úroveň vyspělosti centrální nervové soustavy a odlišnou stimulaci od okolí, ve kterém žije.¹⁹

Příčiny opožděného vývoje řeči

Sociální prostředí – nejčastější zdroj příčin opožděného vývoje. Dítě velmi stojí o kontakt, rozhovor, ale nedostává se mu pozornosti.

Dědičnost – má vliv na opožděný vývoji řeči nejméně jednou třetinou. Velmi častou příčinou opoždění řeči je nedostatek mluvního kontaktu. Rodiče mají na své dítě málo času, málo si s ním hrají, dítě je odkázáno celé hodiny jen samo na sebe. Jedná se o děti, které trpí nedostatkem citových vazeb.

Nadbytek péče o řeč – často provází přespříliš starostlivou výchovu. Rodina sleduje, co dítě potřebuje, stačí jen naznačit a přání je splněno. Děti mají velkou pasivní slovní zásobu, ale chybí touha sdělovat. Dítě prostě řeč nepotřebuje.

---

¹⁸ BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Vydání 1. Vydav.: Grada Publishing, a.s. 2012. 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0.

¹⁹ BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Vydání 1. Vydav.: Grada Publishing, a.s. 2012. 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0.

Nedostatky ve zrakovém vnímání – podstatnější pro vývoj řeči je zdravotní stav sluchu. V případě, že není úplně v pořádku, má to za následek nejen opoždění vývoje řeči, ale i zásadní změny v její kvalitě. Mnohem častěji se setkáme s oligofrenií, tedy poruchou intelektu rozdílného stupně, která je doprovázena opožděným rozvojem řeči. Neměli bychom zapomenout ani na vzácný autismus. Rozvoj řeči se v tomto případě opožďuje, protože je snížena schopnost dítěte navazovat úzké citové vztahy.

Citová nevyrovnanost – jde o podrážděnost nebo lhostejnost, dítě se nedokáže soustředit na řeč, kterou poslouchá, a proto mluví také méně a hůře, než jaké jsou jeho možnosti.

Vývojové vady mluvidel –(rozštěpy) mohou sice zčásti zpozdit vývoj řeči, ale blokovat ho nemohou. Uskutečnění řeči se však může podstatnou podobou odlišovat od normy. Okolí na mluvené projevy dítěte odpovídá nedostatečnou zpětnou vazbou.²⁰

1.5 Vývoj výslovnosti

Celkem obecně je přijat fakt, že vývoj řeči – a také výslovnosti - se zastavuje okolo sedmého roku. Má to souvislost se zásadními změnami ve vývoji dítěte a se zráním nervové soustavy. Do sedmi let je artikulace dobře snesitelná změnám, je možné ji snáz ovlivnit, z toho důvodu, že ještě není nadobro zakódovaná. Po sedmém roce se doposud získané zvyky zafixují a veškeré transformace jsou mnohem komplikovanější. Nesprávnou výslovnost lze do sedmi let považovat za jev vývojový, později jde už o nedostatek či vadu.

Mezi malými dětmi jsou velké rozdílnosti. Některé začínají v průběhu vývoje postupně používat jednotlivé hlásky rovnou správně, jiným se podaří jakási hláska mírně shodná a postupně ji zpřesňují. Jindy se dítěti "povede" hláska, která do fonetického systému nepatří, ale vytrvale se jí drží.

Nejlépe to lze pozorovat na sykavkách. Zatímco v prvním případě dítě umí jen jednu řadu sykavek, ale nepoužívá druhou ("šišlá"- pejšek, šobota, nebo

---

²⁰ KUTÁLKOVÁ, Dana. Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči. Praha: Portál, 2002. 124 s. ISBN 80-7178-667-5.

satycky, kocicka), jindy "šišlá" jinak - všude používá zvuk někde mezi s a š. Do českého jazyka ale bezpochyby nepatří, aby si dítě šlapalo na jazyk.

Je tedy příhodné roztřídit si odchylky ve výslovnosti na ty, které lze s čistým svědomím považovat za "normální" a ty, které nás upozorní na odchylky, které během vývoje nezmizí a je potřeba odborná pomoc.

Při posuzování toho, zda artikulace dítěte je "normální" nebo zda vyžaduje nějakou pomoc, je nezbytné brát v úvahu i věk dítěte. Poněvadž během prvních tří - čtyř roků věku jsou mezi dětmi mnohokrát opravdu výrazné rozdíly, je možné teprve kolem čtyř a půl let stanovit jakási obecně uznávaná pravidla.²¹

Výslovnost velmi dobrá:

- umí poměrně přesně sykavky,
- L umí samostatně, ale nepoužívá je v řeči,
- RŘ neumí, ale nahrazuje je jinými hláskami nebo je vynechává

Výslovnost normální:

- sykavky jsou zatím nediferencované (S i Š zní stejně),
- L neumí ani jako zvuk,
- RŘ neumí, stejně jako v předchozím případě,

Občas chybně vysloví i další hlásky, které jinak umí (měkčení, znělé hlásky), obzvláště v nových nelehkých slovech. Vývoj výslovnosti postačuje jen pozorovat, i když trochu preventivně orientovaných her nepochybně neuškodí. Možná v pozdějších letech bude potřeba trošku pomoci s R a Ř.

Mimo normu:

Neumí dosud řadu hlásek, kromě sykavek a LRŘ i měkčení (ĎŤŇ), K, znělé hlásky. Některé umí jako zvuk, ale v přímé řeči je nepoužívá. Celkem je řeč špatně pochopitelná. Jde nejspíš o celkově opožděný vývoj řeči a péče je nevyhnutelná.

---

²¹ KUTÁLKOVÁ, D. Budu správně mluvit. Chodíme na logopedii. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3687-7.

Jindy dítě artikuluje některé hlásky špatně, jinak, než koresponduje fonetické normě češtiny - šlape si na jazyk při sykavkách, ale často i u DTN, L, ráčkuje, F tvoří špulením rtů apod. Nejen preventivní, ale i cílená péče je nepostradatelná. Častým důvodem jsou totiž zdravotní potíže - zvětšená nosní mandle (s tím je někdy spojená i přechodná porucha sluchu), oslabení svalového systému obličeje a další.²²

Příčiny poruch výslovnosti

Dítě vždy mluví tak, jak slyší v blízkém okolí

- důležitý je tedy mluvní vzor dospělých. Nevyplácí se ani občasné šišlání na dítě (ty jsi pěkný klutýtek) nebo přizpůsobování se dětské nedostatečné výslovnosti. Napodobovací odezva je totiž značně silná. Svoji důležitou roli hrají i děti - obdivovaný straší sourozenec, zvláštní výslovnost kamaráda, která přitahuje k napodobení. V případě, že se rodina dítěti obvykle málo věnuje a dítě tráví hodně času samo, (dej pokoj, běž si hrát) nebo hromady času u televize, brzdí se vývoj celkově, protože nemá mnoho rozdílných podnětů. Na artikulaci proto mají důležitý vliv i výchovné postupy.

V případě, že se dítě málo rozvíjí po pohybové stránce, ukáže se to obvykle na skupině hlásek, obtížných na obratnost svalovou - LRR a schopnosti vyslovit delší obtížná slova.

Když dítě nemá dost možností, aby si zlepšoval zrakovou pozornost, postřeh, většinou se i málo zaměřuje na pohyb rtů nebo jazyka, které významně působí na kvalitu hlásek. Nedostatky ve schopnosti naslouchat (to není totéž, co slyšet) zapříčiní, že obdobné zvuky dítě slyší stejně. Ve výslovnosti se to týká obzvláště sykavek a měkčení, které nepřesně posuzuje. Pak nedokáže ani správně imitovat. Není-li zvyklé se učit básničky, špatně si pamatuje zvukové struktury - tj. nová slova a později cizí jazyky.

Jsou ale i jevy, které můžeme jen komplikovaně ovlivnit, ale které nápadně ovlivní vývoj dítěte - totiž typ nervové soustavy a její zrání. Složitosti ve výslovnosti způsobuje zvláště rozkolísané zrání jednotlivých schopností. Mnohdy dítě přesně vnímá zvuk, přesně si ho "naprogramuje", ale nezralá

---

²² KUTÁLKOVÁ, D. Budu správně mluvit. Chodíme na logopedii. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3687-7.

obratnost neumožní zvuk přesně realizovat (dyspraxie). Jindy je pusa šikovní dost, ale shodné zvuky dítěti splývají, takže výsledek je opět nepřesný (dysgnózie). Jindy je obojí v pořádku, dítě dobře chápe i imituje, ale jen na úrovni slabik nebo krátkých slov. Delší celky nedokáže formulovat v přirozeném tempu (dyskoordinace). A to je jenom zlomek možných rizik či nedostatků, které na vývoj výslovnosti působí. Z toho je vidět, že velmi hojné konstatování "on jenom neumí vyslovovat, to má čas", je velmi neprozíravé.

Známe-li totiž důvody nepřesné výslovnosti, můžeme se jim vyhnout nebo nevýhodné okolnosti poměrně lehce a pomalu během vývoje ovlivnit.²³

Řeč jako komplexní schopnost má komplikovanější strukturu, lze ji rozčlenit na několik jazykových rovin:

- foneticko-fonologickou
- morfológicko-syntaktickou
- lexikálně-sémantickou
- pragmatickou

Foneticko-fonologická rovina

Jedná se o sluchové rozlišování hlásek a jejich výslovnost. Sluchové rozlišování je v těsném vztahu k výslovnosti, z toho důvodu dítě vyžaduje pro správnou výslovnost rozeznávat nejen hlásky, ale také rozdíl mezi jejich správným a nesprávným zněním. Do pěti let pokládáme dyslálii za fyziologickou (tedy za normální), od pěti do sedmi let za prodlouženou fyziologickou (širší normu), po sedmém roce je již málo pravděpodobné, že se výslovnost upraví spontánně.

Morfologicko-syntaktická rovina

Tato rovina obsahuje užívání slovních druhů, tvarosloví a větosloví. S věkem se střídá zastoupení jednotlivých slovních druhů, obvykle dítě zpočátku užívá podstatná jména, potom slovesa, přídavná jména, osobní

---

²³ KUTÁLKOVÁ, D. Budu správně mluvit. Chodíme na logopedii. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3687-7.

zájmena, číslovky atd. Do čtyř let pokládáme dysgramatismy tj. neobratnosti v tvarosloví či větosloví, za fyziologické. Pokud přetrvávají ve větším rozsahu i nadále, potom již mohou signalizovat opoždění v řečovém nebo dokonce v intelektovém vývoji.

Lexikálně-sémantická rovina

Jedná se o pasivní a aktivní slovník, tj. o porozumění řeči (perceptivní složku) a vyjadřování (expresivní složku). Pro rozvoj řeči je velmi podstatné všechno pojmenovávat (vše, co dítě vidí, slyší, dělá, prožívá, rovněž i to, co děláme my). Tím dochází k pevnému, jasnému spojení mezi předmětem, činností a slovem (znakem).

Pragmatická rovina

Touto rovinou chápeme aplikování řeči v praxi. Zahrnuje takové dovednosti, jako je vyžádání či oznámení informace, projevy vztahů, pocitů, prožitků, událostí, usměrnění sociálních komunikací. Mimo řeč je potřeba připomenout i neverbální prvky komunikace. Jednota verbálních a neverbálních prvků komunikace je pro dítě velmi závažná. V případě, že to, co říkáme, neodpovídá řeči našeho těla, je pro dítě obtížné takovou informaci zpracovat, porozumět jí, neví, jak má reagovat.²⁴

---

²⁴ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku. Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let.* Brno: Computer Press, a.s. 2011. ISBN 978-80-251-1829-0.

2 VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

2.1 Terminologická specifika vývojové dysfázie

Vývojová dysfázie, neboli specificky narušený vývoj řeči, je narušená komunikační schopnost, kterou řadíme k vývojovým poruchám – centrální porucha řeči.²⁵

Definice vývojové dysfázie podle Mikalajové a Rafajdusové (1993) vývojová dysfázie, neboli specificky narušený vývoj řeči, je narušení komunikační schopnosti, ke kterému dochází poškozením raně se vyvíjející centrální nervové soustavy, což se může projevovat neschopností nebo sníženou schopností verbálně komunikovat. Toto narušení má systémový charakter a zasahuje receptivní i expresivní složky řeči. V různých jazykových rovinách postihuje výslovnost, gramatickou strukturu i slovní zásobu. Také je možné zaznamenat nerovnoměrný vývoj celé osobnosti. Setkáváme se s problémy v oblasti jemné motoriky, grafomotoriky, paměti, pozornosti.²⁶

V současné době chápeme pod pojmem vývojová dysfázie specificky narušený vývoj řeči, který se vyznačuje zhoršenou schopností nebo neschopností naučit se verbálně komunikovat, i když okolnosti pro rozvoj řeči jsou příhodné (Škodová, Jedlička, 2003). Vývojová dysfázie je řazena do skupiny centrálních poruch komunikačních schopností, má systémovou povahu a v různém stupni postihuje senzorickou, motorickou i centrální oblast ve všech jazykových rovinách. Přesahuje rozsah fatické poruchy.²⁷

2.2 Klasifikace vývojové dysfázie

Častokrát uváděné dělení je podle části poškození (na vstupu či výstupu) – tedy na expresivní a receptivní formu. Podle Mezinárodní klasifikace nemocí

---

²⁵ BYTEŠNÍKOVÁ, I. Komunikace dětí předškolního věku. Praha: Grada, 2012. 35 s. ISBN 978-80-247-3008-0.

²⁶ KLENKOVÁ, J. Logopedie. Praha: Grada, 2006. 67 s. ISBN 978-80-247-1110-2.

²⁷ JEDLIČKA, I., ŠKODOVÁ, E. Klinická logopedie. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 616 s. ISBN 978-80-7178-546-0.

10. revize (MKN-10) je představováno dělení na expresivní a receptivní. V případě receptivní poruchy se řečová produkce nevyvíjí obvyklým způsobem, poněvadž řeč je vždy tvořena na základě porozumění.²⁸

Expresivní porucha řeči – specifická vývojová porucha, při které schopnost uplatňovat expresivně mluvenou řeč je výrazně pod úrovní jeho mentálního věku, ale jazykové porozumění je normální. Mohou být, ale nemusejí, poruchy artikulace. Vývojová afázie nebo dysfázie, expresivní typ.

Expresivní vývojová dysfázie se charakterizuje zdržením zahájení prvních slov, slovní zásoba se zvětšuje pomalu až ve 3. nebo 4. roce života. Jsou přítomny problémy s artikulací, gramaticky správným vyjadřováním, vážne delší plynulé vyjadřování, celkově je verbální produkce těžkopádná a chudá.

Receptivní porucha řeči – specifická vývojová porucha řeči, kdy pochopení řeči dítětem je pod úrovní jeho mentálního věku. Takřka ve všech případech je také nápadně poškozena expresivní řeč a jsou obvyklé též poruchy tvorby slova a zvuku. Vrozená neschopnost chápat sluchem. Vývojová dysfázie nebo afázie, receptivní typ.

Receptivní vývojová dysfázie bývá v našich podmínkách nazývána jako sensorická. Ustává rozvoj aktivní řeči, deficit v pochopení řeči do druhého až třetího roku nemusí být výrazný, díky schopnosti orientovat se neverbálně. Bývají obvyklé poruchy pozornosti k slovním podnětům, naproti tomu je velice dobrá vizuální pozornost. Hojně jsou kognitivní problémy, což má za následek špatné porozumění a pomalejší rozvoj symbolického a abstraktního myšlení. Problémy je možné pozorovat v osvojování názvů barev, pojmů pro určení polohy či vztahových pojmů.

Narušený vývoj řeči lze třídit z více aspektů. Užijeme-li třídění dle Sováka z hlediska průběhu vývoje řeči, můžeme narušený vývoj klasifikovat na:

- Opožděný vývoj řeči prostý (Příčiny opožděného vývoje řeči jsou rozdílné, obzvláště se jedná o dědičnost, opožděné vyžívání centrální nervové

²⁸ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. Psychodiagnostika dětí a dospívajících. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 461 s. ISBN 80-7178-545-8.

soustavy a nepříznivé vlivy výchovy atd. Jedním z hlavních symptomů je opoždění zahájení jednotlivých uznaných období řečového vývoje, které mohou dosáhnout obecně respektované normy, ale se zdržením.)

- Omezený vývoj řeči (Omezený vývoj řeči stanovíme při mentálním postižení, vážnějších poruchách sluchu, krajních případech patologie společenského prostředí atd. Řečový vývoj nedosáhne všeobecně respektované normy. Porucha je nejzřetelnější v obsahové stránce řeči, je narušeno chápání významu slov. U těžších poškození sluchu bývají velmi narušeny modulační rysy řeči, jedná se především o rychlost, rytmus, sílu a melodii řeči. U dětí s mentální retardací se rozměr omezení vývoje řeči odvíjí podle stupně postižení intelektu.

- Přerušovaný vývoj řeči (K přerušování vývoje řeči může dojít při nebezpečných úrazech, nádorových onemocněních mozku, duševních poškozeních atd. Po přerušování vývoje řeči se stav může rozvinout dvěma způsoby. Za vhodných podmínek (odstranění příčiny, vyléčení, zhojení) se jedná o opožděný vývoj řeči s možností dosažení obecně respektované normy v řečovém vývoji, opačně za nepříhodných podmínek (demence, příčina nelze odstranit), má další průběh charakter omezeného vývoje řeči.

- Scestný vývoj řeči (Scestný vývoj řeči se projevuje rozdílností od obecně respektované normy jen v některé z rovin řečového vývoje. Takto pokračuje vývoj řeči kupříkladu u dětí s těžkým rozštěpem patra nebo při organickém postižení mluvidel.

2.3 Symptomatologie vývojové dysfázie

Vývojová dysfázie se projevuje mnoha příznaky v oblasti řečové i v dalších neřečových oblastech. Také se může projevit nerovnoměrný osobnostní vývoj. Podle Lejsky dítě s vývojovou dysfázií řeč slyší, ale

nedostatečně a nepřesně jí rozumí. Špatné porozumění pak dává vznik i špatné tvorbě vlastní řeči.²⁹

Oblast kde se projevují:

- Porucha fonetické i fonologické provedení hlásek
- Zpomaluje se syntaktické spojování slov do větných celků
- Poškození v pořadí řazení slabik – přehazuje, 96, vynechává, opakuje
- Řeč je agramatická, často nejasná
- Fonematická percepce je postižena
- Nezpůsobilost udržet dějovou linii, přeskoky
- Nerozlišuje klíčová slova k pochopení smyslu
- Porucha krátkodobé paměti
- Malá aktivní slovní zásoba
- Dyslexie, dyspraxie
- Nepoměr mezi řečovými a neřečovými schopnostmi
- Porucha kresby
- Porucha percepce zrakových, hmatových a rytmických signálů
- Porušena je jemná motorika a lateralizace³⁰

Charakteristickými rysy podle Sedláčka jsou opožděný vývoj řeči, porucha rozlišování fonologických opozicí, porucha tvorby sledu hlásek, porucha syntaxe. Symptomy řadíme do třech oblastí:

- specifické obtíže ve sluchové percepci - nerozlišování fonologických opozicí znělost/neznělost, délka/krátkost, tvrdost/měkkost, obtíže ve sluchové analýze a syntéze, v dodržování adekvátního pořadí hlásek ve slově, můžeme zaznamenat tzv. artikulační neobratnost a specifické asimilace,
- poruchy uchování zpracování informace souvisejí s poruchami krátkodobé, verbálně-akustické paměti (např. při Zkoušce opakování vět

---

²⁹ KLENKOVÁ, J, BOČKOVÁ, B, BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Kapitoly pro studenty logopedie*. Brno: Paido,2012. 70 s. ISBN 978-80-7315-229-1.

³⁰ LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. 58 s. ISBN 978-80-7367-433-5.

můžeme zaznamenat obtíže), zaznamenáváme rovněž deficity v krátkodobé paměti při řešení neverbálních motorických úloh a rytmických schopností,

- poruchy jazykových schopností - k výrazným symptomům patří dysgramatismy (narušená schopnost užívat správné gramatické tvary v morfologii i syntaxi), chybné časování, skloňování, mají potíže s určováním rodu podstatných jmen, vynechávají předložky, zvrtná zájmena ve větách. Často si vytvářejí vlastní slovník. Ve školním věku dochází k projekci obtíží do čtení, psaní, k modifikaci obtíží ve smyslu specifických vývojových poruch školních dovedností.

K dalším symptomům můžeme uvést deficity v kresbě, v hrubé motorice, v jemné motorice, oromotorice. Porucha má systémový charakter a v různé míře zasahuje recepci (porozumění řeči) i expresi (produkci řeči) ve všech jazykových rovinách, přítomny jsou deficity v sémantickém zpracování informace.³¹

2.4 Prognóza a prevence dysfázie

Prognóza vývojové dysfázie podléhá mnoha činitelům. Jedná se obzvláště o včas vykonanou a odpovídající logopedickou terapii navzájem s celkovou rehabilitací, prostřednictvím nichž se stupeň jednotlivých složek jedince zlepšuje. Zásadní význam ve vývoji dítěte s dysfázií má komunikace matky s dítětem. O tom, jak komunikace matky s dítětem s dysfázií probíhá, víme málo, ale je známo, že i nejmenší negativní sociální zkušenosti dětí v raném stádiu vývoje jazyka mohou zbrzdit jejich řečový výkon (Mikulajová, Rafajdusová, 1993).³²

Prevence vývojové dysfázie začíná starostlivostí o těhotné ženy, péčí o narozené dítě, obzvláště v případech, kdy má dítě nízkou porodní hmotnost.

---

³¹ BYTEŠNÍKOVÁ, I. Komunikace dětí předškolního věku. Praha: Grada, 2012. 35 s. ISBN 978-80-247-3008-0.

³² MIKULAJOVÁ, M. RAFAJDUSOVÁ, I. Vývinová dysfázia :špecificky narušený vývin řeči. 1. vyd. Bratislava: M. Mikulajová, I. Rafajdusová, 1993. 288 s. ISBN 8090044506.

Některé děti s vývojovou dysfázií jsou již od svého narození vedeny jako rizikové, u některých se těžkosti projeví až za delší dobu, ve většině případů si rozdílností ve vývoji dítěte všimne zpočátku matka. Toto zjištění vždy ovlivní její vztah k dítěti. Za nepříznivých okolností ale pochybení nebo potlačení intuitivní rodičovské výchovy nápadně poruší ranou komunikaci. Tím dochází k prohlubování deficitů namísto kompenzačního zlepšování (Mikulajová, Rafajdusová, 1993).³³

Postup vyšetření při vývojové dysfázii

Foniatrické prohlídky se zabývají veškerými složkami řeči, posudku fonemického sluchu, testováním jemné motoriky, slovní zásoby a prohlídkou sluchu. Audiometrické testy, slovní audiometrie, percepčního testu...

Neurologické vyšetření zajistí neurolog, neurologický objev může být úplně negativní, někdy se objevuje nález EEG.

Psychologické vyšetření stanoví úroveň intelektových schopností, věnuje se i kresbě a zkoušce obkreslování.

Speciálně pedagogická logopedická diagnostika se zabývá těmito vyšetřeními:

- Vyšetření motorických funkcí – a to jak celkové motoriky, koordinace pohybů končetin, tak jemné motoriky, motoriky mluvidel, koordinace pohybu mluvidel, vyšetření mimické psychomotoriky
- Vyšetření laterality
- Vyšetření orientace v prostoru a čase
- Vyšetření zrakové a sluchové percepce
- Vyšetření vnímání a porozumění řeči
- Vyšetření řečové produkce
- Vyšetření grafomotoriky (kresby)

---

³³ MIKULAJOVÁ, M. RAFAJDUSOVÁ, I. Vývinová dysfázia :špecificky narušený vývin řeči. 1. vyd. Bratislava: M. Mikulajová, I. Rafajdusová, 1993. 288 s. ISBN 8090044506.

- Vyšetření paměti (krátkodobé paměti) aktivity a koncentrace pozornosti³⁴

---

³⁴ KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha: Grada, 2006. 73 s. ISBN 978-80-247-1110-2.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl, použité metody výzkumného projektu

Cílem práce je popsat a analyzovat problematiku diagnostiky vývojové dysfázie u dětí předškolního věku a jejich připravenost pro vstup na základní školu. Dílčím cílem je zhodnotit realizované aktivity a jejich úspěšnost podle Mgr. Bednářové uvedené v publikaci Diagnostika dítěte předškolního věku. Dalším dílčím cílem je zjistit, jak probíhá práce s dětmi s vývojovou dysfázií doma.

Výzkumné otázky:

1. Jaké aktivity ve výzkumu jsou pro děti s vývojovou dysfázií nejobtížnější?
2. Jak pomáhá dětem s vývojovou dysfázií práce a cvičení, které s nimi rodiče ve volné čase dělají?

Pro jeden z výzkumů prováděný v bakalářské práci byl zvolen kvalitativní výzkum. Prostřednictvím kazuistik, analýzy získané dokumentace a také nestandardizovaným rozhovorem typu rozhovor s rodičem, byla shromážděna data, která budou následně vyhodnocena. Nestandardizovaný rozhovor je typ rozhovoru, který umožňuje zaznamenat rozsáhlejší spojitosti mezi zkoumanými jevy, a dokonce i umožňuje eliminovat některé chyby, jež můžou vzniknout špatným pochopením dotazovaného položené otázky. Jelikož však jediné, co je při tomto typu rozhovoru předem dané, je výlučně jen záměr výzkumu, je tedy možné otázky pozměňovat podle situace. Výzkumem chápeme kreativní poznávací činnost v oblasti jakéhokoliv vědního oboru, která směřuje k odkrytí vlastností, pohnutek a předpokladů jednotlivých pravidel konkrétních jevů. Volba metod a technik je obtížný proces, který žádá bezchybné zvládnutí metod a technik využívaných ve výzkumné činnosti, ale i činnost při volbě, aby vybrané techniky splnily svůj účel ve výzkumu. Metoda v nejobecnějším významu značí metodu dosažení cíle, jasným způsobem organizovaná činnost. Vědecká metoda je základní způsob shromažďování nebo analýzy údajů. (Kutnohorská, 2009)

Kvalitativní výzkumnou metodu vymezí Strauss a Corbinová (1990) jako výzkum, jehož výhodou je, že nám dává možnost získat podrobné informace o zkoumaných jevech, tak, jako by to s kvantitativními metodami nebylo uskutečnitelné (kvantifikace, statistické metody apod.).

Kvalitativní výzkum je zvláštním vypravováním o myšlenkách a jednáních zkoumaných osob nebo skupin. Je to nematematický analyzující postup. V kvalitativním výzkumu mají informace charakter textu, které se stávají případovými studii, životními události. Kvalitativní výzkum je velice časově náročný. (Kutnohorská, 2009)

Nejpovědomějším druhem kvalitativního výzkumu je kazuistika, která je v bakalářské práci uplatněna. Termín kazuistika není jasně definován, častokrát se odvozuje z latinského slova casus (případ, událost, náhoda) – ve významu „prvořadý a vyčerpávající popis, analýza určitého případu, většinou jeho geneze a konfrontace s ním. Pojem kazuistika se používá v lékařství, psychologii, právní vědě, méně již v sociologii, kde se vyvinula, tzv. case study, která však většinou nesleduje zasahování do případu.“ (Maříková, 1996, s. 477)

Výzkum prováděný pomocí záznamových archů dle Mgr. Bednářové z publikace Diagnostika dítěte předškolního věku, kdy byly zjišťovány úspěchy v realizovaných aktivitách, byl prováděn pomocí zúčastněného pozorování, které patří do kvalitativního výzkumu. Pro výzkum byly vybrány aktivity zaměřené na hrubou motoriku, jemnou motoriku, grafomotorické prvky, zrakové vnímání a paměť, vnímání prostoru a pojmy, do výzkumu nebyly zahrnuty aktivity zaměřující se na řeč, protože řeč byla zkoumána na logopedických a speciálně pedagogických vyšetření. Informace z těchto vyšetření jsou zaznamenány v jednotlivých kazuistikách.

Významný metodolog Creswell (1998, s. 12) definoval kvalitativní výzkum takto: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy

*textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*³⁵

Zúčastněné pozorování je metoda shromažďování dat o lidech, která obsahuje pozorování a dotazování. Pozorování obecně jako metodu výzkumu rozdělujeme na několik druhů, které se mezi sebou mohou vzájemně kombinovat. První možností dělení je podle míry standardizace, to znamená, jak moc je pozorování formalizované. Nestandardizované má velmi nízký nebo žádný stupeň formalizace. Standardizované pozorování má striktně danou formu. Ve výzkumu prováděné v bakalářské práci je použito polostandardizované, které je určitým kompromisem mezi oběma hraničními metodami. Druhá metoda je dělena podle pozice pozorovatele ke zkoumaným osobám. Zde se to dělí na pozorování zjevné, které je použito v tomto výzkumu a pozorování skryté. U zjevného pozorování jsou zkoumané osoby informovány o výzkumu.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření bylo orientováno na děti s vývojovou dysfázií. Při šetření autorka spolupracovala s rodiči sledovaných dětí. Při práci především vycházela ze svých vlastních poznámek, které získala při praxi na Základní škole Zahradka.

Výzkumný vzorek tvoří pět dětí s vývojovou dysfázií. Tři kluci a dvě holky – Tomáš (7 let), Filip (7 let), Petr (7 let), Justýnka (6 let) a Katka (7 let).

3.3 Časová organizace výzkumu

Výzkum měl několik fází, které po sobě následují. Výzkum trval 4 měsíce a zahrnoval rozhovory s rodiči dětí a diagnostiku dítěte předškolního věku podle Bednářové (Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let). Během těchto 4 měsíců si autorka s rodiči nejdříve dopisovala ohledně kazuistik a zpracovávala podle získaných informací anamnézy (rodinnou, osobní a sociální). Následně si

---

³⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

s jednotlivými rodiči domluvila schůzku, aby zjistila, jak rodiče dětí s vývojovou dysfázií cvičí. Provádění diagnostik bylo nejvíce komplikované, zejména časově, nakonec se vše povedlo a s rodiči se autorka domluvila v odpoledních až večerních hodinách, kdy mohla diagnostiku s dětmi uskutečnit. Diagnostiku zaznamenala do záznamových archů.

1. Fáze – přípravná fáze, sběr dat, shromažďování materiálů – srpen 2016
2. Fáze – výběr dětí, oslovení rodičů – září 2016
3. Fáze – zpracovávání rozhovorů s rodiči a zpracování výsledků z realizovaných aktivit s dětmi – říjen 2016
4. Fáze – kompletace materiálů a zhodnocení získaných podkladů – listopad 2016

3.4 Analýza výsledků výzkumného šetření

3.4.1 Kazuistika 1 – Justýnka (2011) – nedoslýchavost, dysfázie

Rodinná anamnéza:

Dívka vyrůstá v úplné rodině. Matka – středoškolské vzdělání, asistentka. Otec – výuční list, truhlář. Oba rodiče mají dobrou výslovnost a nemají žádné zdravotní problémy. Justýnka má staršího bratra (10 let), který je alergik a od raného dětství nosí brýle. Bratr má dioptrie s cylindry – astigmatismus. Ve škole nemá žádné výraznější problémy. S výchovou a péčí o děti pomáhá babička.

Osobní anamnéza:

Dívka se narodila jako druhé dítě. Na začátku těhotenství měla matka problémy a krvácela, bylo zjištěno, že čeká dvojčata. Jeden z plodů se špatně vyvíjel a byl potlačován druhým plodem, následně odumřel. Zbytek těhotenství probíhalo bez dalších problémů. Porod nastal 42+1, kdy byla matce podána tableta na vyvolání porodu, lékaři zjistili zkaženou plodovou vodu. Narodila se s váhou 3460 g a délkou 50 cm. Chodidla nožiček byly vtočené dovnitř. Dívka netrpěla těhotenskou žloutenkou.

Z porodnice domů byly propuštěny 4. den, nekojena, pouze na příkrmu (nutrilon hypoalergení).

Vývoj od narození do půl roku dítěte probíhal v pořádku. Převracet se začala v 9. měsíci a chodit v roce. První slabiky začala používat v roce a čtvrt, kdy mluvila pouze svou řečí. Na kontrolách ortopeda nebyl nalezen žádný problém. Na ušním doktor nezpozoroval žádnou vadu sluchu. Od jejího 4 roku je sledována na foniatrii, alergologii, neurologii, oční a u psychologa. Na očním zjištěna zraková vada, musí nosit okluzor + dioptrie $\frac{3}{4}$ a 1. U Justýnky zjištěna zkřížená lateralita, která přináší problémy jednak v oblasti percepční, dále v oblasti zpracování v centrální nervové soustavě a nakonec v oblasti výkonové – psychomotorické. Při čtení textu člověka se zkříženou lateralitou, kdy vedoucí oko je levé, přichází vnímaný text zakódovaný do nervových vzruchů převážně do centra zraku v pravé hemisféře. Ovšem pravá hemisféra není tak dobře vyvinuta pro porozumění verbálním informacím. A proto dochází zcela jistě k tomu, že informace s verbálním obsahem jsou převedeny do hemisféry levé, kde dochází k úplnému a přesnému dekódování a tím také k pochopení verbálních informací. Kvůli tomu, že dochází k převádění informací z jedné hemisféry do druhé, je cesta delší a složitější a snáz dojde k chybě v přenosu. Není proto divu, že děti se zkříženou lateralitou mají mnoho velmi podobných obtíží ve školní práci.

U Justýnky byla provedena orientační logopedická a speciálně-pedagogická diagnostika a z vyšetření vyplynulo, že při popisu obrázku nemluví ve větách, při otázkách pojmenuj zvířátka, ovoce nebo předměty, neodpovídá. Pokud však řekneme, ukaž kravičku, ukáže na ni. Má velice špatnou výslovnost. Pokud jí někdo další nerozumí, má snahu říci věc jinak. Pokud ani tak nerozumí, ukazuje. U činností dlouho nevydrží.

Dokáže zopakovat krátká slova, pokud se ovšem jedná o delší nebo věty, to zopakovat nedokáže. Dvě slova zopakuje, ale pokud jsou již tři nebo více, opakuje pouze první a poslední. Slova s L jí dělají problém, když má vyslovit Leoš, řekne eo. Po několika pokusech se to Justýnce povede zopakovat, pokud však odběhneme k jinému písmenu a opět se vrátíme, nastane problém.

Kresba postavy je většinou bez krku se 4 prsty, detaily obličeje jsou nakresleny správně – oči, uši, nos, pusa. Úkoly s použitím jemné motoriky, jako například navlékání korálků a správný úchop, jsou v pořádku, dívka s tím nemá žádné problémy. Přebírání čočky a hrachu – špetkový úchop, také se daří správně. Při vyšetření hrubé motoriky na koordinaci, například stoj na jedné a pak na druhé noze, zvládá dívka dobře. Problém nastal při točení levé ruky a pravé ruky proti sobě, ze začátku byl velký problém a chvíli to trvalo, potom se podařilo.

Sociální anamnéza:

Při kontaktu s dospělými je velice stydlivá. V dětském kolektivu je velice oblíbená, děti má ráda. Do kolektivních her se ráda zapojuje, ale dlouho u jedné činnosti nevydrží. Její zájmy jsou různé hry, pexeso. V komunikaci dívce není příliš rozumět a raději ukazuje, protože se stydí mluvit.

Připravenost pro vstup na základní školu – vybrané aktivity (hodnocení podle Mgr. Bednářové)

Tabulka 1: Realizované aktivity – Justýna

Hrubá motorika	věk	nezvlá -dá	zvládá s dopomoc í	zvládá samostat -ně
Přejde po čáře	4 až 5			x
Stoj na špičkách s otevřenýma očima	4 až 5			x
Chůze po mírně zvýšené ploše	4 až 5			x
Přejde přes kladinu	5		x	
Přeskočí snožmo nízkou překážku	6	x		
Jemná motorika				
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			x
Rozliší různé povrchy, materiály	5			x
Pozná hmatem geometrické tvary	5 až 6			x
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 až 5			x
Grafomotorické prvky				
Vlnovka	4 až 5			x
Šikmá čára	4 až 5			x
„Zuby“	5,5			x

Zrakové vnímání a paměť				
Pojmenuj barvu (základní)	4			x
Přiřadí odstíny barev	5			x
Vyhledá známý objekt na pozadí	4 až 5			x
Odliší jiný obrázek v řadě	4,5			x
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			x
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 až 6		x	
Pamatuje si tři obrázky; pozná, který chybí	4,5			x
Ze šesti obrázků si tři pamatuje	5			x
Umístí obrázky na místo	6		x	
Jmenuje objekty zleva doprava	5		x	
Vnímání prostoru, pojmy				
Nahoře, dole	3			x
Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi	4 až 5			x
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			x
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5		x	
Vpravo, vlevo – umístění předmětu	5 až 5,5		x	
Vpravo nahoře – dvě kritéria	6		x	

Zdroj: Štěpánka Valentová, 2016 (vlastní šetření)

Při testování hrubé motoriky zvládne Justýnka sama přejít po čáře, chůzi po mírně zvýšené ploše a stoj na špičkách s otevřenýma očima, je vidět velice dobrá koordinace pohybů a dívčina pohyblivost. S udržení rovnováhy při přechodu přes kladinu potřebuje pomoc od dospělého. Přeskočit snozmo nízkou překážku je nad její možnosti, velkou roli v nesplnění tohoto úkolu hraje strach, dívka se bojí, že se zraní. Nechce zkusit ani s pomocí.

Úkoly na jemnou motoriku plní velice dobře a zvládá je samostatně. Úkol dotknout se bříškem každého prstu na ruce bříška palce po prvním předvedení zvládá bez pomoci. Umí správně rozlišit různé povrchy a materiály, pro testování posloužila miska s těstovinami, kamínky, knoflíky, mouka a písek. Po hmatu pozná geometrické tvary, které jsou ze dřeva, rozlišila kruh, obdélník, čtverec, trojúhelník, kosočtverec a další.

Úlohy na grafomotorické prvky nejprve autorka předkreslila na pracovní listy, Justýna všechny zvládla samostatně. Při kreslení dívka správně drží tělo a tužku drží špetkovým úchopem, kdy tužka leží na posledním článku

prostředníku, seshora ji přidrží bříško palce a ukazováku, ruku má uvolněnou. Na držení je velice dobře poznat, že dívka ráda kreslí.

Další testování proběhlo na zrakové vnímání a paměť. Dívka je velice šikovná a umí pojmenovat základní barvy, přiřadit odstíny barev, umí zaměřit pozornost na figuru a odpoutat se od pozadí, v řadě obrázků, dokáže určit ten, který se liší v detailu a který je jiný než ostatní v řadě. Úkol vyhledat dva shodné obrázky v řadě zvládá pouze s pomocí dospělého. Dokáže si zapamatovat tři obrázky a při odstranění jednoho určí, který chybí, ze šesti obrázků si pamatuje tři. V úkolu umístit obrázky na místo potřebuje pomoc, sama bez pomoci to celé nezvládá. Při jmenování objektů zleva doprava občas přeskočí řádek.

Úkoly na vnímání prostoru a pojmy – na obrázku dokáže bez pomoci určit, co je nahoře a co dole. Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi určuje velice správně, bez zaváhání odpovídá na otázky. Tyto předložkové vazby používá i ve spontánní řeči bez problému. Na stejném obrázku určuje bez pomoci pojmy uprostřed, prostřední a předposlední. Vpravo, vlevo na vlastním těle, na otázky, kdy ukazujeme na jeho části těla a ptáme se, která ruka to je, nebo které to je oko, má větší problémy, potřebuje delší zácvik. Stejně to je u úkolu vpravo, vlevo – umístění předmětu a vpravo nahoře – dvě kritéria i u těchto úkolů potřebuje delší vysvětlování, soustředění a zácvik.

Cvičení rodičů s dítětem s vývojovou dysfázií

Matka uvádí: „ S Justýnkou cvičíme každý den prostorovou orientaci, nejdříve začínáme ve velkém prostoru, např. v pokoji nebo venku. Procvičujeme: co je na podlaze, nahoře na polici, pod stromem, na domě atd. Cvičení potom doma kombinujeme s kreslením (nácvik grafomotoriky), Justýnka kreslí všechno, co vidí nahoře ve svém dětském pokoji, a potom zase co všechno vidí na zemi v pokoji. Dále také procvičujeme pravolevou orientaci. To procvičujeme tak, že na začátku dostane Justýnka na jednu ruku prstýnek, začínáme s levou rukou, pro uvědomění levé ruky. Pro pravolevou orientaci měním v pokojíku předměty z jedné strany na druhou a dcera potom určuje, na jaké straně jsou. Každý den s Justýnkou také procvičujeme jazyk – olizovat spodní ret, doprava, doleva, olizování horního rtu doprava a doleva, hrajeme na

koníčka – „klapat“ jazykem, jako když klape koník kopýtky. Rty trénujeme například učením pískat nebo posílat pusinku mamince. Také se s dcerou snažím rozvíjet řeč, nacvičujeme různé říkanky a písničky. Popisujeme si, co vidíme v knížce (co to je? Co dělá? K čemu se používá? Atd.), vyprávíme si příběhy a pohádky.“

3.4.2 Kazuistika 2 – Petr (2010) – vývojová dysfázie

Rodinná anamnéza:

Chlapec vyrůstá v úplné rodině. Matka – středoškolské vzdělání, prodavačka. Otec – vyučen instalatér. Oba rodiče jsou zdraví, nemají žádné zdravotní potíže. Starší sestře byla prokázána dyslexie, věk 7 let. Tato porucha se projevuje nesnázemi při učení se číst. Dyslektik je výrazně ohrožen znesnadněním přístupu k tradičním vzdělávacím podnětům.

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil předčasně ve 35. týdnu těhotenství. Po porodu byla diagnostikována novorozenecká žloutenka. Porodní hmotnost byla 2520g a délka 48 cm. Psychomotorický vývoj v raném dětství byl v normě. Chlapec je velice šikovný na manuální práce. Jeho vývoj řeči byl již od počátku velice opožděný. Pokud chtěl něco sdělit, na vše ukazoval rukou, rodiče mu rozumí i při neverbálních vyjádření. V pozdějším věku začal používat několik nesrozumitelných slov. V současnosti se chlapec již naučil několik srozumitelných slov, ale jeho slovní zásoba je velice omezená. Velice časté je u něj vynechávání částí slov nebo zaměňování slov s jiným významem. Jeho vyjadřovací schopnosti jsou velice omezené.

Sociální anamnéza:

Chlapec navštěvuje mateřskou školu a v kolektivu je velice živý. V případě, že probíhá ve školce nějaký program, tak neustále vyrušuje ostatní děti. S ostatními dětmi nemá problém se seznámit, v kolektivu se snaží být ve

středu dění. I přes jeho živou povahu je na ostatní děti velice hodný, nemá problém s půjčováním věcí, bere ohledy na druhé. V komunikaci mu moc není rozumět, proto odpovídá velice krátce.

Přípravenost pro vstup na základní školu – vybrané aktivity (hodnocení podle Mgr. Bednářové)

Tabulka 2: Realizované aktivity - Petr

Hrubá motorika	věk	nezvlá -dá	zvládá s dopomoc í	zvládá samostat -ně
Přejde po čáře	4 až 5			x
Stoj na špičkách s otevřenýma očima	4 až 5			x
Chůze po mírně zvýšené ploše	4 až 5			x
Přejde přes kladinu	5	x		
Přeskočí snožmo nízkou překážku	6	x		
Jemná motorika				
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			x
Rozliší různé povrchy, materiály	5		x	
Pozná hmatem geometrické tvary	5 až 6	x		
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 až 5		x	
Grafomotorické prvky				
Vlnovka	4 až 5		x	
Šikmá čára	4 až 5		x	
"Zuby"	5,5		x	
Zrakové vnímání a paměť				
Pojmenuj barvu (základní)	4			x
Přiřadí odstíny barev	5		x	
Vyhledá známý objekt na pozadí	4 až 5		x	
Odliší jiný obrázek v řadě	4,5		x	
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5	x		
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 až 6		x	
Pamatuje si tři obrázky; pozná, který chybí	4,5			x
Ze šesti obrázků si tři pamatuje	5		x	
Umístí obrázky na místo	6		x	
Jmenuje objekty zleva doprava	5		x	
Vnímání prostoru, pojmy				
Nahoře, dole	3			x
Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi	4 až 5		x	

Uprostřed, prostřední, předposlední	5		x	
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5			x
Vpravo, vlevo - umístění předmětu	5 až 5,5	x		
Vpravo nahore - dvě kritéria	6	x		

Zdroj: Štěpánka Valentová, 2016 (vlastní šetření)

Cvičení na hrubou motoriku, jako je přejít po čáře, stoj na špičkách s otevřenýma očima, chůze po mírně zvýšené ploše zvládá Petr samostatně. Úkol přejít přes kladinu a přeskočit snožmo nízkou překážku nezvládá. Poslední dva úkoly neplní ani s podporou, odmítá i úkol opakovat. Jinak je chlapec velice pohyblivý, když je venku, tak běhá a skáče.

První úkol na jemnou motoriku, dotknout se bříškem každého prstu na ruce bříška palce zvládá chlapec bez problému, stačí mu to jednou ukázat. Při rozlišování jednotlivých povrchů a materiálů plní úkol pouze s dopomocí, potřebuje opakované vysvětlování. Při poznávání hmatem si velice plete jednotlivé geometrické tvary, jediný tvar, který pozná je kruh, ostatní nepozná. Tím, že mu to nejde, nechce dále spolupracovat na tomto úkolu. Nakreslit postavu zvládl s dopomocí, potřebuje větší podporu u dospělého, na Petrovi je znát, že kreslení nemá rád a nebaví ho.

Při cvičeních na grafomotoriku autorka dítěti tvary předkreslila, chlapec potřeboval delší zácvik a zvládá pouze s dopomocí nakreslit vlnovku, šikmou čáru a „zuby“. Při tomto cvičení bylo pozorováno držení těla, které má chlapec v pořádku, držení psacího náčiní, špetkový úchop Petr zvládá také bez chyby. Tužku drží chlapec poměrně křečovitě a ruku nemá uvolněnou, může to souviset s tím, že nerad kreslí. Je to činnost, do které se musí nutit. Je potřeba se na tento problém zaměřit, protože má významný vliv na grafický výkon dítěte a může ovlivňovat jeho chuť kreslit. Křečovité držení tužky, je znát i na dané kresbě, která je kostrbatá.

Dva úkoly na zrakové vnímání a paměť zvládl samostatně, a to pojmenovat základní barvy pamatuje si i tři obrázky; pozná, který chybí. Úkoly přiřadit odstíny barev, vyhledat známý objekt na pozadí, odlišit jiný obrázek v řadě, vyhledat dva shodné obrázky v řadě, ze šesti obrázků si tři pamatovat, umístit obrázky na místo, jmenovat objekty zleva doprava plní pouze

s dopomocí. Tyto úkoly ho moc nezaujaly. Nejspíš proto nechce moc spolupracovat, je potřeba mu to opakovaně vysvětlovat. Zadání úkolu odlišit obrázek v řadě lišící se detailem neplní ani s podporou, vypadá to, že je nad jeho možnosti.

Vnímání prostoru a pojmy – na obrázku dokáže Petr určit předměty, které jsou nahoře, a které jsou dole. Tento úkol zvládá samostatně. Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi zvládá pouze s dopomocí, potřebuje delší zácvik, na začátku cvičení si pletl nad a pod a před a za. Úkol určit pojmy uprostřed, prostřední, předposlední zvládá také pouze s dopomocí, potřebuje delší čas na pochopení a delší zácvik. Vpravo, vlevo na vlastním těle dokáže určit samostatně, je vidět, že tuto činnost procvičují doma. Velice rychle dokáže ukázat levou nebo pravou končetinu. Úkol vpravo, vlevo – umístění předmětu a vpravo nahoře – dvě kritéria nezvládá a nechce už ani dále spolupracovat.

Cvičení rodičů s dítětem s vývojovou dysfázií

Matka popisuje práci se synem: „ Každý den procvičujeme prostorovou orientaci a k té velice často využíváme dopravní koberec, který má syn v dětském pokoji. Na tomto koberci se učí jezdit autíčkem podle instrukcí, které mu dáváme (trénujeme pravou a levou stranu) nebo mu řeknu, kam se musí dostat a Petr sám hledá vhodnou cestu. Ke zlepšení orientace hrajeme například hru lodí na čtverečkovaném papíře, syna to velmi baví. Pro rozvíjení hrubé motoriky nacvičujeme doma stoj na jedné a na druhé noze, skoky na jedné a druhé noze, také syn rád jezdí na koloběžce, doma nebo venku si házíme s míčem. Petra baví skládání kostek za sebou, z čehož si rád dělá dráhu pro auta. Se synem se snažím rozvíjet motoriku jazyka a rtů, protože má problémy s mluvením. Musí vypláznout jazyk, olizovat spodní pak horní ret, dát jazyk doleva a následně doprava, potom rty dokola, hrajeme si také na opičku – to znamená tlačit jazykem uvnitř v puse pod nos, na bradu. Dále musí špulit rty a vyslovovat hlásky O – E, U – I. Večer ve vaně často trénujeme foukáním brčkem do vody. Syn velice nerad kreslí, ale i tak se snažíme každý den kreslení chvílku věnovat, dohlížím na správný úchop tužky a nacvičujeme

kresbu kruhů, čáry, vlnovky, čtverce, zkusíme, aby syn nakreslil dům, sluníčko a další. S Petrem se snažím rozvíjet sluchové vnímání – snažím se, aby se naučil rozlišovat slova, která podobně znějí a vysvětlit jejich význam (např. pere – bere, mává – dává, kost – most a další). Se synem také procvičuji orientaci na těle, musí ukazovat, kde má – oči, nos, uši, pusu, loket, jednotlivé prsty a další. Večer před usnutím čtu já nebo manžel synovi pohádky pro rozvoj řeči. Někdy si vyprávíme, co kdo za ten den zažil.“

3.4.3 Kazuistika 3 – Tomáš (2010) – vývojová dysfázie

Rodinná anamnéza:

Chlapec vyrůstá v úplné rodině, rodiče žijí v manželském poměru. Matka – středoškolské vzdělání. Otec – středoškolské vzdělání. Oba rodiče nemají žádné zdravotní problémy, výslovnost mají dobrou. Tomáš má starší sestru ve věku 9 let. Také nemá žádné zdravotní komplikace.

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil plánovaným císařským řezem. V průběhu těhotenství vše probíhalo bez komplikací, až na poslední týden před porodem, kdy matce zemřel dědeček. Po porodu byla u Tomíka zjištěna novorozenecká žloutenka. V porodnici strávili 10 dnů, protože hodnoty žloutenky byly stále hraniční. Po propuštění domů šla matka s chlapcem na kontrolu a hodnoty žloutenky byly velice kritické. Tomáš byl kontrolován každý den a po týdnu sledování žloutenka ustala. Chlapec byl kojen do jednoho roku.

Vývoj řeči přišel s výrazným zpožděním, první slabiky začal používat až okolo roku a půl. Měl problém ve spojování slov dohromady, vyslovoval pouze po slabikách. Ve větách začal mluvit až kolem 4. roku. Tomík je v péči logopeda, psychologa, neurologa, foniatra. V sebeobsluze je Tomík samostatný. V hygienických návycích je také samostatný.

Kresba postavy se u Tomáše vyznačuje v přiměřených proporcích a detailech. Obličej dokáže také správně namalovat – oči, vlasy, ústa, nos. Také se zaměřuje na kresbu krku a detaily na postavě. Plete si počet prstů, občas nakreslí tři nebo pět.

Jemnou motoriku má Tomáš naprosto v pořádku, zadané úkoly zvládá sám. Rád skládá puzzle, které dokáže složit i bez předlohy. Rád navléká korálky. V hrubé motorice má problémy pouze výjimečně, například při jízdě na kole.

Při vyšetření sluchu, které je prováděno v tiché místnosti, neměl chlapec problémy se šeptavou i hlasitou řečí. Slova dokáže vytleskat na slabiky.

Tomáš umí pojmenovat základní barvy, zvířata i jejich mláďata, také umí poznávat dopravní prostředky. Dále dokáže určit ovoce a zeleninu, popsat oblečení, potraviny, předměty denní potřeby, určí, k čemu se využívají. Systematicky umí napočítat do deseti. Popisovat obrázek mu nedělá žádný problém, dokáže popsat situace na obrázku a říct, co se na něm děje. Také zvládá rozlišovat pravou a levou stranu. Chlapec má velkou slovní zásobu.

Sociální anamnéza:

Chlapec je velice komunikativní a společenský. Rád si hraje s ostatními dětmi, sám dokáže vyhledávat sociální kontakty. Nemá problémy se seznamováním s ostatními dětmi. Rád spolupracuje s vrstevníky a pomáhá mladším dětem. V kolektivu je velice oblíbený a děti si s ním rádi hrají, často bývá velice hlučný. Jeho zájmy jsou skládání puzzle, sport, hra s dětmi, zpívání a hraní na různé hudební nástroje.

Přípravenost pro vstup na základní školu – vybrané aktivity (hodnocení podle Mgr. Bednářové)

Tabulka 3 – Realizované aktivity - Tomáš

Hrubá motorika	věk	nezvlá -dá	zvládá s dopomoc í	zvládá samostat -ně
Přejde po čáře	4 až 5			x
Stoj na špičkách s otevřenýma očima	4 až 5			x
Chůze po mírně zvýšené ploše	4 až 5			x
Přejde přes kladinu	5			x
Přeskočí snožmo nízkou překážku	6			x
Jemná motorika				
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříska palce	5			x
Rozliší různé povrchy, materiály	5			x

Pozná hmatem geometrické tvary	5 až 6			x
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 až 5			x
Grafomotorické prvky				
Vlnovka	4 až 5			x
Šikmá čára	4 až 5			x
"Zuby"	5,5			x
Zrakové vnímání a paměť				
Pojmenuj barvu (základní)	4			x
Přiřadí odstíny barev	5			x
Vyhledá známý objekt na pozadí	4 až 5			x
Odliší jiný obrázek v řadě	4,5			x
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			x
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 až 6		x	
Pamatuje si tři obrázky; pozná, který chybí	4,5			x
Ze šesti obrázků si tři pamatuje	5			x
Umístí obrázek na místo	6			x
Jmenuje objekty zleva doprava	5		x	
Vnímání prostoru, pojmy				
Nahoře, dole	3			x
Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi	4 až 5			x
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			x
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5			x
Vpravo, vlevo - umístění předmětu	5 až 5,5			x
Vpravo nahoře - dvě kritéria	6		x	

Zdroj: Štěpánka Valentová, 2016 (vlastní šetření)

Úkoly na hrubou motoriku zvládl Tomáš všechny samostatně, umí přejít po čáře, stát na špičkách s otevřenými očima, chodit po mírně zvýšené ploše, přejít přes kladinu a přeskočit snožmo nízkou překážku. Chlapec má velice dobrou pohyblivost, koordinaci horních a dolních končetin a umí držet rovnováhu. Do všech zadaných úkolů se pouštěl velice rychle a s odvahou. Je znát, že chlapec rád sportuje ve volném čase.

Zadaná cvičení na jemnou motoriku zvládl Tomáš všechny samostatně po vysvětlení úkolu. Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce, umí rozlišit různé povrchy a materiály, pro tento úkol byly použity misky s těstovinami, kamínky, korálky, knoflíky, moukou a pískem. Hmatem pozná různé geometrické tvary, zná i složitější jako jsou kosočtverec, krychle, kvádr,

kužel. Postavu nakreslil i s detaily, na každé ruce pět prstů, na hlavě vlasy, oblečení.

Grafomotorické prvky – úkoly zadané v této části výzkumu Tomáš zvládl také bez chyby, po jednom předkreslení, zvládl vlnovku, šikmou čáru i „zuby“ nakreslit samostatně. Při těchto úkolech bylo sledováno držení těla, které bylo po celou dobu správné, držení psacího náčiní a špetkový úchop byl také správný. Po dobu kreslení a psaní měl odpovídající postavení ruky a ruku uvolněnou. Tomáš rád kreslí a plnit zadané úkoly ho velice bavilo.

Cvičení na zrakové vnímání a paměť – pojmenovat základní barvy, přiřadit odstíny barev, vyhledat známý objekt na pozadí (zaměřit pozornost na figuru, odpoutat se od pozadí), odlišit jiný obrázek v řadě, odlišit obrázek v řadě lišící se detailem, po vysvětlení těchto zadaných úkolů, je Tomáš splnil samostatně. Vyhledat dva shodné obrázky v řadě, dítě si prohlédne řadu obrázků a poté je vyzváno, aby našlo a vyznačilo dva shodné obrázky v řadě. U tohoto úkolu byla potřeba větší podpora od dospělého, tento úkol splněn s dopomocí. Další zadání zapamatovat si tři obrázky a následně poznat, který chybí, ze šesti obrázků si tři zapamatovat a zvládnout umístit obrázky na místo. Tyto úkoly byly po vysvětlení zvládnuty samostatně. Jmenovat objekty zleva doprava, u tohoto úkolu Tomáš několikrát přeskočil řádek a jednou vynechal předmět, byl potřeba delší zácvik a úkol splnil s dopomocí.

Vnímání prostoru a pojmy – Tomáš tyto úkoly splnil samostatně, umí na obrázku určit, kde je nahoře a kde je dole, zvládá dobře používat předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi, tyto vazby umí bez problému používat i ve spontánní řeči. Pojmy uprostřed, prostřední a předposlední ovládá bez komplikací. Tomáš také samostatně zvládá ukázat vpravo a vlevo na vlastním těle, kde má pravou ruku, levou nohu atd., také samostatně určí vpravo a vlevo – umístění předmětu. Vpravo nahoře – dvě kritéria zvládl s dopomocí, u tohoto úkol byl potřeba delší zácvik, trvalo mu to déle.

Cvičení rodičů s dítětem s vývojovou dysfázií

Matka popisuje činnosti se synem: „S Tomášem každý den procvičujeme pravolevou orientaci. Vždy, když jdeme z mateřské školy, se ho ptám na věci

kolem nás a on musí určovat, na které straně jsou. Dále také procvičujeme pojmy nad-pod, před, vedle, mezi, blíž, dál a další. Každý den také procvičujeme grafomotorické uvolňování, cvičíme s prsty a s rukama. Kontroluji správný úchop pastelky nebo tužky. Synovi vždy nejdřív předvedu přesný postup při obkreslování nebo obtahování a Tomáš to musí zopakovat. Dále s chlapcem provádím dechová cvičení, např. foukání do větrníku, večer ve vaně foukání do míčku na hladině, nafukování tváří, nádech nosem – výdech ústy, při výdechu musí být jako vítr „ffffff“, jako had „ssss“, jako mašinka „šššš“. Také se snažím s Tomášem procvičovat jazyk, pohyb jazyka nahoru, dolů, z jednoho koutku do druhého, pohyb jazyka z úst ven a dovnitř „houpačka“, střídavý pohyb jazyka z úst ven a dovnitř – „lízání vody z misky“, každý cvik s jazykem opakuje 4x. Pro nácvik písmena L, trénujeme navlékání knoflíku s nití. Pro rozvoj řeči nacvičuji se synem říkadla a různé písničky, při prohlížení knih, chci, aby popisoval jednotlivé obrázky. Rozvoj porozumění, ukaž, co dělá kočka, kam jede auto, kde se děti houpou na houpačce, atd.“

3.4.4 Kazuistika 4 – Filip (2010) – vývojová dysfázie a ADHD

Rodinná anamnéza:

Chlapec vyrůstá v neúplné rodině od roku 2013, kdy byli chlapci tři roky. Matka – vyučená, prodavačka. Otec – středoškolsky vzdělaný, bankovní asistent. Filip má starší sestru ve věku 12 let, která nemá žádné zdravotní komplikace. Oba rodiče mají dobrou výslovnost a jsou také bez zdravotních problémů. Rodiče mají dobré vztahy, v péči o syna se doplňují.

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil v termínu. V těhotenství matka trpěla bolestmi zad a břicha, podle lékařů, kteří ji vyšetřovali, bylo vše v pořádku. Z důvodu velké placenty se chlapec nemohl v břiše hýbat, a proto se chlapec narodil s ohnutýma rukama a nohama. Chlapec měl velký průměr hlavy, a z toho důvodu mu museli lékaři při porodu zlomit klíční kost. Novorozenecká žloutenka v normě.

Vývoj řeči je u chlapce velice opožděný, broukat slabiky začal až okolo druhého roku. Měl problémy se spojováním slov dohromady, vyjadřoval se pouze pomocí slabik. Okolo čtvrtého roku začaly věty obsahovat dvě slova. Sluch je u Filipa v pořádku. Nyní je v péči logopeda, psychologa a neurologa. V sebeobsluze je naprosto samostatný. Na výchovné pokyny reaguje, ale hodně se vzteká.

Při sluchovém vyšetření, které je prováděno v tiché místnosti měl problém rozeznat slova: vlas – vaz. Filip má nejvíce problémy s hláskami: v, r, ř, c, č, z, ž a ve slabikách „dě, tě, ně“.

Když chlapec kreslí postavu, tak má vše, co by měla mít – oči, nos, pusa, ruce a všechny prsty. Úkoly na zvládnutí jemné motoriky zvládá bez problémů, umí skládat puzzle bez předlohy, staví z lega a v navlékání korálků je velmi zručný. Úkoly na hrubou motoriku – střídání pravé a levé ruky, pravé a levé nohy mu nečiní žádné problémy. Jízdu na kole zvládá také.

Rozumí na úrovních delších souvětí. Dokáže používat věty rozvité, orientuje se v předložkách nad apod. Srozumitelnost řeči je spíše smíšená pro mnohočetnou vadu výslovnosti, nestabilní změny hlásek. Zvládá opakovat i 5 -ti slabičná. Při porovnání s dětmi jeho věku, má velice chudou slovní zásobu. Vážne vypravování a delší dobu trvá, než pojmenuje některé věci. Na některé skutečnosti se ptá několikrát v krátkém časovém rozmezí.

Filip umí pojmenovat základní barvy, správně určí zvířata i jejich mláďata. Nemá problém s poznáváním dopravních prostředků, správně určí ovoce a zeleninu. Umí popsat oblečení, potraviny, předměty denní potřeby. U nich dokáže určit, k čemu se využívají. Počítání zvládá bez chyb. Nedělá mu problém popsat situaci na obrázku a vysvětlit, co se na něm děje. Občas si splete pravou a levou stranu.

Maminka se Filipovi dostatečně věnuje, trénují logopedické cvičení. Filip je šikovný a dobře spolupracuje, zadaným úkolům se nebrání.

Sociální anamnéza:

Chlapec měl problémy se začleňováním do kolektivu, děti mu špatně rozuměli a smáli se mu, Filip byl z toho velmi smutný. Když se ho někdo na

něco zeptal, dlouho váhal s odpovědí, protože se obával, že něco řekne špatně. Projevovala se na něm snížená sebedůvěra a sebejistota. Míval stavy úzkosti a býval často nejistý sám sebou. Nyní se jeho komunikační schopnosti zlepšily a chlapec snáze navazuje kontakty a v kolektivu je oblíbený a kamarádský. Jeho zájmy jsou společenské logické hry a také hry na PC, rád skládá puzzle i bez předlohy a s radostí staví z lega. Filip je velice milý, kreativní a zvědavý. Málokdy ale udrží pozornost.

Připravenost pro vstup na základní školu – vybrané aktivity (hodnocení podle Mgr. Bednářové)

Tabulka 4 – Realizované aktivity - Filip

Hrubá motorika	věk	nezvlá -dá	zvládá s dopomoc í	zvládá samostat -ně
Přejde po čáře	4 až 5			x
Stoj na špičkách s otevřenými očima	4 až 5			x
Chůze po mírně zvýšené ploše	4 až 5			x
Přejde přes kladinu	5		x	
Přeskočí snožmo nízkou překážku	6		x	
Jemná motorika				
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			x
Rozliší různé povrchy, materiály	5			x
Pozná hmatem geometrické tvary	5 až 6			x
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 až 5			x
Grafomotorické prvky				
Vlnovka	4 až 5			x
Šikmá čára	4 až 5			x
"Zuby"	5,5			x
Zrakové vnímání a paměť				
Pojmenuj barvu (základní)	4			x
Přiřadí odstíny barev	5			x
Vyhledá známý objekt na pozadí	4 až 5			x
Odliší jiný obrázek v řadě	4,5			x
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5		x	
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 až 6			x
Pamatuje si tři obrázky; pozná, který chybí	4,5			x

Ze šesti obrázků si tři pamatuje	5			x
Umístí obrázky na místo	6		x	
Jmenuje objekty zleva doprava	5		x	
Vnímání prostoru, pojmy				
Nahoře, dole	3			x
Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi	4 až 5			x
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			x
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5		x	
Vpravo, vlevo - umístění předmětu	5 až 5,5		x	
Vpravo nahoře - dvě kritéria	6		x	

Zdroj: Štěpánka Valentová, 2016 (vlastní šetření)

Cvičení na hrubou motoriku, přejít po čáře, stoj na špičkách s otevřenýma očima a chůzi po mírně zvýšené ploše zvládá Filip samostatně. Přejít přes kladinu a přeskočit snožmo nízkou překážku splnil chlapec s dopomocí, při těchto činnostech potřeboval delší zácvik a větší podporu od dospělého.

Úkoly zaměřené na jemnou motoriku, jako jsou, dotknout se bříškem každého prstu na ruce bříška palce, zvládá samostatně. Umí samostatně rozlišit různé povrchy a materiály, při testování byly použity misky s těstovinami, kamínky, korálky, knoflíky, moukou a pískem. Bez problému pozná hmatem dřevěné geometrické tvary, které mu byly předloženy, samostatně rozezná kruh, čtverec, obdélník a trojúhelník. Také umí nakreslit celou postavu, která má hlavu, trup, končetiny, oči, nos, pusy, ruce a všechny prsty. Filip je velice šikovný v úkolech zaměřených na jemnou motoriku, tyto činnosti ho baví a úkoly zvládá se zájmem. Je velice zručný.

Úkoly na grafomotorické prvky, nakreslit vlnovku, šikmou čáru a „zuby“ zvládá samostatně. Při kreslení a psaní sledujeme správné držení těla, které bylo po celou dobu v pořádku. Dále také sledujeme držení psacího náčiní, které bylo také správné. Filip po dobu zpracování úkolů držel tužku špetkovým úchopem. Ruka byla při psaní a kreslení v uvolněné poloze a nevyvíjela přehnaný tlak na podložku.

Cvičení na zrakové vnímání a paměť zvládl bez větších komplikací, samostatně splnil úkoly pojmenovat základní barvy, po ukázání předmětu určí

jeho barvu, přiřadí správný odstín barev, dokáže vyhledat známý objekt na pozadí (zaměří pozornost na figuru a odpoutá se od pozadí). Zvládne odlišit jiný obrázek v řadě. Tento úkol probíhá způsobem, že nejdříve si prohlédne celou řadu obrázků a posléze musí najít obrázek, který je v řadě jiný. Při plnění úkolu odlišit obrázek v řadě lišící se detailem potřebuje Filip delší dobu na splnění úkolu a opakovaně ho vysvětlit, zvládá s dopomocí. Vyhledat dva shodné obrázky v řadě, zapamatovat si tři obrázky a poznat, který chybí, ze šesti obrázků si zapamatovat tři, tyto úkoly splnil po vysvětlení samostatně a bez chyb. Umístit obrázky na místo a vyjmenovat objekty zleva doprava zpracoval s dopomocí, potřeboval opakované vysvětlení a delší přípravu. Při vyjmenování objektů zleva doprava přeskakoval řádky a občas nějaký objekt vynechal.

Úkoly na vnímání prostoru a pojmy – Filip zvládá samostatně určit na obrázku, kde je nahoře a kde je dole, umí používat předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi, tyto předložky umí používat i v běžné mluvě. Pojmy uprostřed, prostřední, předposlední určí na předloženém obrázku také samostatně. Ukázat vpravo, vlevo na vlastním těle, vpravo vlevo – umístění předmětu a vpravo nahoře – dvě kritéria zvládl s dopomocí. Je poznat, že v určování pravé a levé strany si není vůbec jistý, bylo potřeba déle procvičovat.

Cvičení rodičů s dítětem s vývojovou dysfázií

Matka Filipa popisuje mimoškolní cvičení se synem: „ S Filipem se snažím každý den procvičovat hrubou i jemnou motoriku, například skoky na jedné noze, chůze po rovné čáře, chůze po schodech a ze schodů. Velice často, když vyzvedávám syna z mateřské školy, беру sebou míč a házíme si cestou ze školky. Doma se synem stavíme hrad a komín z kostek. Také staví i složitější obrázky z puzzle. Pro rozvíjení mluvidel musí Filip cvičit s jazykem, olíznout spodní ret, dát jazyk do pravého koutku, potom zase do levého, rychle vtahuje a zatahuje jazyk dopředu a dozadu, přitom se cvrnká o horní ret, pohyb jazykem nesmí být do strany. Také musí špulit rty a střídavě vyslovovat hlásku O - E, U – I (u hlásky O, U musí být rty co nejvíce našpužené, u hlásek E, I je důležitý široký úsměv). Se synem a dcerou také často hrajeme na tichou poštu, na procvičení šeptání. Snažím se také se synem procvičovat pravolevou

orientaci, protože si často plete pravou a levou stranu. Cvičení probíhá i cestou domů nebo na procházce. Říkám mu různě předměty nebo věci, které jsou venku a on musí určit, na které straně se nacházejí. Pro rozvoj řeči a rozšíření slovní zásoby synovi večer vyprávím pohádky nebo si ukazujeme, co je v jeho oblíbené knize.“

3.4.5 Kazuistika 5 – Aneta (2010) – vývojová dysfázie

Rodinná anamnéza:

Matka ročník 1974 je zdráva, otec ročník 1968 také zdrav. Matka má vysokoškolské vzdělání, vykonává profesi manažerky právního oddělení, otec má základní školu a je tesař. Výslovnost mají dobrou. Mladší bratr chodí do 2. třídy. U bratra se rozvinula dyslexie, porucha čtení, tuto poruchu u něj doprovází potíže s pravopisem a psaním a dysgrafie, specifická porucha grafického projevu a postihuje celkovou úpravu písma. Charakteristické je křečovitě a neúhledně psaním. Chlapec je v péči logopedů.

Osobní anamnéza:

Aneta je narozena v termínu, porod probíhal spontánně, záhlavím a bez komplikací. Porodní váha byla 3300 g a délka 51 cm. Po porodu byla zcela zdráva.

Raný psychomotorický vývoj: Od 8. měsíce sedí, od 13. měsíce chodí, pleny do 2 let. Sebeobslužné činnosti: Aneta se sama obleče od 2,5 let, nají se samostatně od 3 let. V hygienických návycích je dívka samostatná.

Vývoj řeči s výrazným opožděním, první slova ve dvou letech, ve větách začala mluvit kolem pátého roku. Dívka je v péči logopeda, alergologa, psychologa ze Speciálně pedagogického centra a neurologa.

Při vyšetření sluchu, které je prováděno v tiché místnosti, neměla dívka žádné problémy s tichou ani hlasitou řečí. Slova dokáže vytleskat na slabiky.

Aneta umí pojmenovat všechny základní barvy, zvířata i jejich mláďata. Dále zvládne určit ovoce a zeleninu, popsat oblečení na obrázku, jídla, předměty denní potřeby.

Přesnost tahů a tvarů dívka nezvládá. V individuálních cvičeních, kde Aneta

nacvičuje čáry, vlnky, lomené čáry, dolní a horní oblouk také nezvládá. Dívka při vybarvování obrázků přetahuje. Kresba postavy se u dívky vyznačuje v náležitých proporcích a detailech. Detaily obličeje bez chyby obsahují oči, vlasy, ústa, nos. Následuje kresba krku, zaměřuje se na maličkosti, postavu odívá. Aneta plete počet prstů, někdy jich nakreslí šest a někdy sedm.

Dívka má dobrou koordinaci pohybů, umí jít rovně, vydrží stát na jedné noze, ale není na ní schopna skákat, umí se odrazit z místa a skočit.

Sociální anamnéza:

V dětském kolektivu je velice ráda, ale je velice hlasitá a snaží se vyhledávat konflikty. Dívka je komunikativní typ a snadno navazuje přátelství. Ráda si hraje s ostatními dětmi, ale nedokáže přijímat prohru. Tím dochází ke konfliktům. V řízených činnostech se vyskytují projevy útočnosti, vzdoru a negativismu. Konflikty dívka řeší tak, že ostatní děti napadá, dovolí si i na pedagožku, hází vším okolo sebe a pak jde vedle do místnosti, kde zůstává sama. Pravidla her dívka ze zásady nedodržuje. Ve spolupráci na úkolu ji motivuje to, že bude pochválena. Její zájmy jsou jízda na kole, kreslení a hraní si s bratrem.

Připravenost pro vstup na základní školu – vybrané aktivity (hodnocení podle Mgr. Bednářové)

Tabulka 5 – Realizované aktivity - Aneta

Hrubá motorika	věk	nezvlá -dá	zvládá s dopomoc í	zvládá samostat -ně
----------------	-----	---------------	--------------------------	---------------------------

Přejde po čáře	4 až 5			x
Stoj na špičkách s otevřenýma očima	4 až 5			x
Chůze po mírně zvýšené ploše	4 až 5			x
Přejde přes kladinu	5		x	
Přeskočí snožmo nízkou překážku	6	x		
Jemná motorika				
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			x
Rozliší různé povrchy, materiály	5			x
Pozná hmatem geometrické tvary	5 až 6			x
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 až 5			x
Grafomotorické prvky				
Vlnovka	4 až 5	x		
Šikmá čára	4 až 5	x		
"Zuby"	5,5	x		
Zrakové vnímání a paměť				
Pojmenuj barvu (základní)	4			x
Přiřadí odstíny barev	5			x
Vyhledá známý objekt na pozadí	4 až 5			x
Odliší jiný obrázek v řadě	4,5			x
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5		x	
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 až 6		x	
Pamatuje si tři obrázky; pozná, který chybí	4,5		x	
Ze šesti obrázků si tři pamatuje	5		x	
Umístí obrázky na místo	6		x	
Jmenuje objekty zleva doprava	5		x	
Vnímání prostoru, pojmy				
Nahoře, dole	3			x
Předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi	4 až 5			x
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			x
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5		x	
Vpravo, vlevo - umístění předmětu	5 až 5,5		x	
Vpravo nahoře - dvě kritéria	6		x	

Zdroj: Štěpánka Valentová, 2016 (vlastní šetření)

Cvičení na hrubou motoriku, jako jsou přejít po čáře, stoj na špičkách s otevřenýma očima, chůze po mírně zvýšené ploše zvládá Aneta samostatně. Úkol přejít přes kladinu zvládá pouze s dopomocí, potřebuje větší podporu od dospělého při vykonávání tohoto úkolu. Přeskočit snožmo nízkou překážku nezvládá a odmítá vyzkoušet i s pomocí dospělého.

Úkoly na jemnou motoriku – dotknout se bříškem každého prstu na ruce bříška palce, rozlišit různé povrchy a materiály, poznat hmatem geometrické tvary zvládá samostatně, ale postavu nakreslí s velkou dopomocí.

Cvičení na grafomotorické prvky - nakreslit vlnovku, šikmou čáru a „zuby“ nezvládá ani s dopomocí. Při těchto cvičeních na kreslení a psaní sledujeme držení těla, které je ze začátku v pořádku, ale při opakováních se zhoršuje, stejné to je s držením psacího náčiní. Ruka nevypadá uvolněně, není schopna plynulosti pohybu s tužkou, kresba je velice kostrbatá a místy přerušovaná.

Čtyři úkoly na zrakové vnímání a paměť zvládla Aneta samostatně a to pojmenovat základní barvy, přiřadit odstíny barev, vyhledat známý objekt na pozadí, odlišit jiný obrázek v řadě. Úkoly odlišit obrázek v řadě lišící se detailem, vyhledat dva shodné obrázky v řadě, zapamatovat si tři obrázky a poznat, který chybí, ze šesti obrázků si pamatovat tři, umístit obrázky na místo a vyjmenovat objekty zleva doprava, zvládla Aneta pouze s dopomocí, při plnění těchto úkolů, bylo potřeba, opakované vysvětlení, delší procvičování a větší podpora od dospělého při vykonávání úkolů.

Vnímání prostoru a pojmy – na obrázku dokáže samostatně určit, kde je nahoře a kde dole, předložkové vazby před, za, nad, pod, vedle, mezi, zvládá používat i v běžné mluvě, na obrázku s tím nemá žádné problémy, pojmy uprostřed, prostřední a předposlední ovládá použít při popisování obrázku také samostatně. Určení úkolu vpravo, vlevo na vlastním těle, vpravo, vlevo – umístění předmětu a vpravo nahoře – dvě kritéria plní s dopomocí, je potřeba delší příprava a větší pomoc od dospělého. U Anety je vidět, že má problémy určovat, kde je pravá a kde levá strana.

Cvičení rodičů s dítětem s vývojovou dysfází

Matka Anety popisuje cvičení, které s dcerou provádí: „ S dcerou se snažím, pokud to jde, cvičit rozvoj hrubé a jemné motoriky, Aneta velice ráda jezdí na kole a v této činnosti se jí snažíme podporovat. Když jsme venku na procházce, máme sebou míč, trénujeme házení a chytání. Doma dcera trénuje s krabičkou, do které sbírá párátka. Procvičování grafomotoriky zvládá Aneta sama, velice ráda každý den kreslí, já akorát dohlížím, zda správně uchopuje

tužku nebo pastelky. Při kreslení se snažím s dcerou procvičovat barvy. Po kreslení provádím s dcerou uvolňovací cvičení prstů a ruky. Pro rozvíjení paměti se snažím s Anetou o opakování slov – dvouslabičných, trojslabičných, slova vytleskáváme nebo vyřukáváme. Opakujeme věty z písniček nebo říkanek, aby se je mohla lépe naučit. Několikrát do týdne se snažím s dcerou procvičovat jazyk a rty. Jazyk například tak, že si hraje na malíře – jazykem jezdí pomalým tempem vpřed a vzad na horním patře (tak jako když malíř maluje strop), musí vyplazovat jazyk, olíznout spodní ret, dát jazyk doprava a následně doleva. Rty procvičujeme nafukováním tváří – střídavě nafukuje levou a pravou tvář, potom obě dohromady. Pro rozvoj slovní zásoby, každý večer čteme pohádky nebo si povídáme, co se nám za ten den líbilo a co ne. Někdy hrajeme hru, že já povím první větu vymyšlené pohádky a dcera se snaží vymyslet další návaznou větu a takto se střídáme.“

3.5 Shrnutí

Hlavní cíl práce popsat a analyzovat problematiku diagnostiky vývojové dysfázie u dětí v předškolním věku se podařilo naplnit na základě teoretické a praktické části bakalářské práce. V teoretické části jsou obsaženy informace z odborných knih a v praktické části v kazuistikách dané diagnostiky. Problematika diagnostiky vývojové dysfázie je velice komplikovaná. Diagnostika je věcí týmovou a můžeme ji rozdělit na foniatrickou, psychologickou, neurologickou, logopedickou a speciálně pedagogickou. Při každém vyšetření pro zjištění vývojové dysfázie je velice důležité, zjistit anamnestické údaje. To jsou údaje z osobní a z rodinné anamnézy. V praktické části v kazuistikách jsou tyto informace k jednotlivým dětem s vývojovou dysfázií obsaženy.

Dílčím cílem bylo zhodnotit realizované aktivity a jejich úspěšnost podle Mgr. Bednářové uvedené v publikaci Diagnostika dítěte předškolního věku. Tento cíl byl naplněn v praktické části v tabulkách. Nejlepší úspěšnost měl Tomáš, zvládl 25 úkolů samostatně, jako další byli Justýna a Filip, ti zvládli 20 úkolů

samostatně, Aneta 14 úkolů a Petr pouze 8. Ten měl nejhorší výsledky a 6 úkolů nezvládl vůbec.

Justýna nezvládla úkol pro šestileté děti, a to přeskočit snožmo nízkou překážku. Ostatní úkoly na hrubou motoriku zvládla samostatně pouze přejít přes kladinu, s dopomocí. Úkoly na jemnou motoriku a grafomotorické prvky zvládla všechny samostatně. Cvičení na zrakové vnímání, které bylo do 5 let, zvládla samostatně, pouze úkol jmenovat objekty zleva doprava s dopomocí, úkoly pro šestileté splnila s dopomocí – vyhledat dva shodné obrázky v řadě a umístit obrázky na místo. Aktivity na vnímání prostoru a pojmy – polovinu úkolů zvládla samostatně a úkoly pro 5 ti až 6 ti leté děti, zaměřené na pravolevou orientaci, zvládla pouze s dopomocí. Rodičům Justýny bylo doporučeno zaměřit se na procvičování pravé a levé strany a procvičování komunikace. Justýna moc nekomunikuje, spíše ukazuje, na otázky málokdy odpovídá, a když, tak pouze jednoslovně, má velice špatnou výslovnost.

Petr nezvládl úkol pro pěti a šesti leté děti, a to přejít přes kladinu a přeskočit snožmo nízkou překážku, v aktivitách na jemnou motoriku pro šesti - leté děti nezvládl poznat hmatem geometrické tvary. Rozlišit různé povrchy a materiály a nakreslit postavu zvládl pouze s dopomocí. Všechny úkoly na kreslení grafomotorických prvků zvládl s dopomocí. Aktivity na zrakové vnímání a paměť – úkol odlišit obrázků v řadě lišící se detailem - pro 5 ti leté nezvládl, s dopomocí zvládl úkol pro 6 ti leté – vyhledat dva shodné obrázky v řadě a umístit obrázky na místo. Úkoly na vnímání prostoru a pojmy pro 5,5 leté a 6 ti leté nezvládl – vpravo, vlevo – umístění předmětu a vpravo nahoře – dvě kritéria. Rodičům bylo doporučeno zaměřit se na poznávání geometrických tvarů, na pravolevou orientaci a komunikaci. Chlapec má problém se vyjádřit, nemluví v delších větách, odpovídá vždy jen velice krátce. Je mu špatně rozumět.

Tomáš zvládá samostatně všechny aktivity na hrubou motoriku, jemnou motoriku, grafomotorické prvky. Úkoly na zrakové vnímání zvládl všechny samostatně, kromě úkolu pro 6 ti leté, vyhledat dva shodné obrázky v řadě a pro 5 ti leté jmenovat objekty zleva doprava. Vnímání prostoru a pojmy zvládl všechny úkoly samostatně, pouze úkol pro 6 ti leté vpravo nahoře – dvě kritéria

zvládl s dopomocí. U Tomáše bylo doporučeno rodičům zaměřit se více na pravolevou orientaci. V komunikaci je Tomáš velice šikovný, má širokou slovní zásobu, odpovídá v delších větách a nemá problém se vyjádřit.

Filip úkoly na hrubou motoriku pro 5 ti a 6 ti leté děti zvládl pouze s dopomocí – přejít přes kladinu a přeskočit snožmo nízkou překážku. Aktivity na jemnou motoriku a grafomotorické prvky zvládl samostatně. U úkolu na zrakové vnímání a paměť pro 5 ti leté – odlišit obrázek v řadě lišící se detailem a jmenovat objekty zleva doprava zvládl s dopomocí a úkol pro 6 ti leté umístit obrázek na místo také pouze s dopomocí. Aktivity na vnímání prostoru a pojmy splnil úkoly zaměřené na pravolevou orientaci s dopomocí. Tyto úkoly jsou pro věkovou skupinu od 5 – 6 let. Rodičům bylo doporučeno procvičovat rozlišování pravé a levé strany a více s Filipem mluvit. Chlapec má velice chudou slovní zásobu, delší dobu mu trvá, než pojmenuje věci. Popis obrázků a popis děje zvládá, ale potřebuje delší dobu na vyjádření.

Aneta úkol na hrubou motoriku pro 6 ti leté dítě nezvládla a pro 5 ti leté přejít přes kladinu zvládla s dopomocí. Aktivity na jemnou motoriku zvládla samostatně, ale úkoly na grafomotorické prvky nezvládla vůbec. V aktivitách na zrakové vnímání a paměť měla problém v úkolech pro 5 ti až 6 ti leté děti- odlišit obrázek v řadě lišící se detailem (5 let), vyhledat dva shodné obrázky v řadě (6 let), pamatovat si tři obrázky a poznat, který chybí (4,5 let), ze šesti obrázků si tři zapamatovat (5 let), umístit obrázky na místo (6 let) a jmenovat objekty zleva doprava (5 let) - tyto aktivity zvládla s dopomocí, potřebovala delší čas na zpracování a delší vysvětlování. V úkolech na vnímání prostoru a pojmy měla problémy v úkolech zaměřených na pravolevou orientaci, ty splnila s dopomocí. Rodičům bylo doporučeno zaměřit se volném čase na kreslení, práci s obrázky a rozeznávání pravé a levé strany. Komunikaci zvládá Aneta velice dobře, má velkou slovní zásobu, při popisu obrázků a situací nemá žádné problémy. Velice dobře se vyjadřuje.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit, jak probíhá práce s dětmi s vývojovou dysfázií doma. Rodiče zkoumaných dětí se ve volném čase dětem věnují opravdu hodně a na těch je to znát. S Justýnkou doma cvičí prostorovou orientaci, kreslení, pravolevou orientaci, procvičování jazyka a rtů a čtou si

pohádky. S Petrem doma procvičují prostorovou orientaci, rozvíjejí hrubou a jemnou motoriku, kreslení, sluchové vnímání a procvičují pravou a levou stranu. S Tomášem cvičí pravolevou orientaci, grafomotorické uvolňování, dechová cvičení, nacvičování říkadel a písniček. S Filipem matka procvičuje hrubou i jemnou motoriku, rozvíjení mluvidel, pravolevou orientaci, rozvoj řeči – vyprávění pohádek a ukazování, co je v jeho oblíbené knize. S Anetou její rodiče cvičí hrubou a jemnou motoriku, procvičování grafomotoriky, cvičení s jazykem a rty, předčítají Anetě pohádky.

První výzkumná otázka: Jaké aktivity ve výzkumu jsou pro děti s vývojovou dysfázií nejobtížnější? Všem pěti zkoumaným dětem dělají největší problém úkoly s pravolevou orientací, v těchto úkolech potřebovaly delší nácvik nebo větší podporu od dospělého, některé z těchto typů úkolů nezvládly vůbec. Děti měly také problém v úkolu na hrubou motoriku pro 6 ti leté děti přeskočit snožmo nízkou překážku, některé nezvládly vůbec (Petr, Justýna, Aneta) a některé pouze s dopomocí (Filip).

Druhá výzkumná otázka: Jak pomáhá dětem s vývojovou dysfázií práce a cvičení, které s nimi rodiče ve volné čase dělají? Rodiče se všemi dětmi pracují ve svém volném čase opravdu hodně. V těch činnostech, které s nimi rodiče cvičí, jsou děti jistější a úkoly zvládají s přehledem. Rodiče s dětmi nejčastěji trénují prostorovou orientaci, kreslení, pravolevou orientaci a čtou jim pohádky. Tyto aktivity provozují každý den. Rodičům Justýny bylo doporučeno zaměřit se na procvičování pravé a levé strany a procvičování komunikace. Rodičům Petra bylo doporučeno zaměřit se na poznávání geometrických tvarů, na pravolevou orientaci a komunikaci. U Tomáše bylo doporučeno rodičům zaměřit se více na pravolevou orientaci. Rodičům Filipa bylo doporučeno procvičovat rozlišování pravé a levé strany a více s chlapcem mluvit. Rodičům Anety bylo doporučeno zaměřit se volném čase na kreslení, práci s obrázky a rozeznávání pravé a levé strany.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá problematikou vývojové dysfázie a především, dětí s touto poruchou a jejich připraveností pro vstup na základní školu. V úvodní části bakalářské práce jsou podrobně rozebrány poznatky získané z odborné literatury, zaměřené na téma komunikace, jakou roli hraje v životě jedince, vymezení pojmů řeč a komunikace, jak se řeč vyvíjí a jaká jsou důležitá období v životě dítěte z pohledu řečových dovedností, jak se projevuje narušená komunikační schopnost. Další důležitou částí je podkapitola zaměřená na úroveň komunikace u předškolních dětí, jaké mohou být příčiny opožděného vývoje řeči a vývoj výslovnosti. Druhá část práce se zaměřuje na vysvětlení pojmu vývojová dysfázie. V případě vývojové dysfázie se jedná o velice komplikovanou poruchu řeči, ke které dochází poškozením raně se vyvíjející centrální nervové soustavy, a která se může projevovat neschopností nebo sníženou schopností verbálně komunikovat. U dětí s vývojovou dysfázií je možné zaznamenat nerovnoměrný vývoj celé osobnosti, velice často mají problémy v oblasti jemné motoriky, grafomotoriky, paměti a pozornosti.

Empirická část bakalářské práce obsahuje vlastní výzkum, který byl prováděn pomocí kvalitativního výzkumu, prostřednictvím kazuistik zkoumaných dětí. Dále se zaměřuje na zhodnocení realizovaných aktivit a jejich úspěšnost podle Mgr. Bednářové a popsání práce rodičů s dětmi s vývojovou dysfázií.

V bakalářské práci byl zadaný cíl i další dílčí cíle splněny. Rodičům bylo doporučeno dále rozvíjet komunikaci dětí, více s nimi mluvit, číst jim, snažit se na ně moc netlačit a být trpělivý. Rodiče, kteří byli součástí tohoto výzkumu, dělají opravdu maximum, aby jejich děti nebyly vývojovou dysfázií zpomalovány v komunikaci. Každému rodiči bylo také sděleno, na kterou činnost se více zaměřit, a která dělá jejich dítěti největší problémy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BENEŠOVÁ, D., HUK, J. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. Vydání 5. Vydav.: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2013. 80 s. ISBN 978-80-7452-037-2.
2. BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Vydání 1. Vydav.: Grada Publishing, a.s. 2012. 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0.
3. FÜRST, M. *Psychologie. Včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Votbia, 1997. 257 s. ISBN 80-7198-199-0.
4. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
5. JEDLIČKA, I., ŠKODOVÁ, E. *Klinická logopedie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 616 s. ISBN 978-80-7178-546-0.
6. KLENKOVÁ, J. *Kapitoly z logopedie I*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 100 s. ISBN 80-85931-88-5.
7. KLENKOVÁ, J, BOČKOVÁ, B, BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Kapitoly pro studenty logopedie*. Brno: Paido,2012. 103 s. ISBN 978-80-7315-229-1.
8. KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 224 s. ISBN 978-80-247-1110-2.
9. KUTÁLKOVÁ, D. *Budu správně mluvit. Chodíme na logopedii*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3687-7.
10. KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 2002. 216 s. ISBN 80-7178-667-5.
11. LECHTA, V. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Přeložila Jana Křížová. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 359 s. ISBN 80-7178-801-5.
12. LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1990. 278 s. ISBN 80-08-00447-9.
13. LECHTA, V. *Narušená komunikační schopnost*. In Lechta V. a kol.: *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál. 2003. 232 s. ISBN 978-80-262-0364-3.
14. LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. 192 s. ISBN 80-7178-572-5.

15. MIKULAJOVÁ, M. *Diagnostika narušeného vývinu řeči*. Martin: Osveta, 1995. ISBN 80-88824-18-4.
16. MIKULAJOVÁ, M. RAFAJDUSOVÁ, I. *Vývinová dysfázia :špecificky narušený vývin řeči*. 1. vyd. Bratislava: M. Mikulajová, I. Rafajdusová, 1993. 288 s. ISBN 8090044506.
17. SOVÁK, M. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.
18. SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 792 s. ISBN 80-7178-545-8.
19. ŠANDEROVÁ, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. 1. vyd. Praha: Slon, 2007. ISBN 978-80-86429-40-3.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Realizované aktivity – Justýna	35
Tabulka 2: Realizované aktivity - Petr	38
Tabulka 3: Realizované aktivity – Tomáš	43
Tabulka 4: Realizované aktivity – Filip	48
Tabulka 5: Realizované aktivity – Aneta	52

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Štěpánka Valentová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství (Bc.)

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Vliv vývojové dysfázie na školní připravenost jedince předškolního věku.

Rok: 2017

Počet stran textu: 52

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: PhDr. Jana Melicharová, DiS.